

erl. heol. év. dogm.
242 m

Theol. Dogm. Luth. 688

AUXILIANTE SUMMO NUMINE
Specimen Inaugurale Theologicum

DE

THEOLOGIA DÆMONUM

EX DECRETO

VENERANDI THEOLOGORUM ORDINIS
IN ALMA HAC ROSTOCHIENSI

PRÆSIDE

RECTORE Ejusdem Magnifico

VIRO Summè Reverendo atq; Generosissimo

DN. ALBERTO JOACH.

DE KRAKEVITZ,

SS Theologiæ Doctore & Professore Publico Celebratissimo,
Consist. Ducalis Consiliario Gravissimo, & Districtus Meclen-
burgici Superintendente Vigilantissimo, Meritissimo

Patrono atq; Promotore suo summopere colendo

Pro impetrandis Summis in THEOLOGIA
HONORIBUS ATQVE PRIVILEGIIS

Placido Eruditorum Examini die XV. Aug. A. D. H. MDCCXV. H. L. Q. C.

Submittit

M. FRIDEM. ANDR. ZULICH. JEN.

ROSTOCHL, Typis JOH. WEPPLINGII, SERENISS. PRINC.

& ACAD. Typogr.

ATKILLANTE SUMMO NUMINE
Spezialausgabe des 1. Bandes

THEOLOGIA DAMONUM

LEIPZIG
VERLAG VON C. F. W. BERTHOLD
IN COMMISSION BEI
C. F. W. BERTHOLD

RECTORIUM
VIRI DOCTI
DR. ALBERTO JOACH.
DR. KARL WILHELM

22 Theologie
Cath. Doct. C. F. W. BERTHOLD
Leipzig
P. F. W. BERTHOLD
Leipzig
C. F. W. BERTHOLD
Leipzig

DR. ERIDEM ANDR. ZULCHER

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

SERENISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO

DN. GVILIELMO

HENRICO,

DUCI SAXONIÆ, JULIACI,

CLIVIÆ, MONTIUM, ANGRIÆ

ET WESTPHALIÆ, LANDGRAVIO THURINGiÆ, MAR-

CHIONI MISNIÆ, COMITI PRINCIPI HENNEBER-

GÆ, COMITI MARCÆ AC RAVENSBERGÆ,

SAYNÆ ET WITTGENSTEINI, DYNASTÆ

RAVENSTEINI,

FULCRO SERENISSIMÆ STIRPIS

SAXO-ISENACENSIS

PRINCIPI DITIONUM ATQVE VIRTUTUM PA-

TERNARUM HÆREDI

RECTORI ACADEMIÆ IN PATRIA

MEA MAGNIFICENTISSIMO

PRINCIPI Atq; DOMINO

MEO CLEMENTISSIMO

SPECIMEN HOC INAUGURALE

HUMILLIME CONSECRO ET SUBIICIO.

SERENISSIME PRINCEPS
DOMINE CLEMENTISSIME

AD SUMMOS *accedere* PROCERES *cum*
quisque merito vereatur, ambitiosæ te-
meritatis videri posset, cum non ita pridem
SERENISSIMUM SERENITATIS TUÆ
PARENTEM *adire ausus fuerim, quod ad TE*
CLEMENTISSIME PRINCEPS! *pari nunc*
confidentia recurram. Fulgor Numinum
terrestrium, non minus ac solis lumen ocu-
los mortalium, absterrere potest audacius ap-
propinquaturos. Hic vero certe est quod præ-
dicem junctam in SERENISSIMIS patriæ
meæ PROCERIBUS Majestati Clementiam,
quæ gratiosissime advocat etiam & obligat
animos ob humilitatem suam à splendore fu-
gitu-

gituros. Me ipsum quo indigniorem, eo illustri-
us hujus Clementiæ exemplum sisto. Ex TUA,
SERENISSIME DOMINE! perpetuo Cle-
mentissima in meos atque me quoque propensi-
one est, quod jam hasce paginas ad TUÆ SE-
RENITATIS pedes possim submittere. Sub TUO
inprimis, MAGNIFICENTISSIME illustris
in Patria mea academiæ RECTOR! auspica-
tissimo imperio cum per tot annos tyrocinia
posuerim: ad TUAM solummodo SERENI-
TATEM referendum erat inauguraturum al-
tioribus specimen. Quod cum stipatum sit te-
stimonio, non domestico, sed extra patriam
collato; Virorum sincera pietate, doctrina
vera, suisque de Ecclesia meritis undiqua-
que etiam probatorum: tanto benignius il-
lud suscipies. Ipsa nempe solita TUA SE-
RENISSIME PRINCEPS! in me non meri-
tum CLEMENTIA, gratiose suscipiendo hasce
paginas inaugurales, earum levitatem TIBI-
met pensabit. Si quod ex me accedere posset
pondus, votum id esset amplissimi devotæ men-
tis affectus: ut SUPREMUM O. M. NU-
MEN hanc Patriæ meæ diutissime concedat
feli-

felicitatem, ut sub TUA non minus, CEL-
SISSIME PRINCEPS, quam SERENIS-
SIMI PARENTIS TUI Gratosissima umbra
floreat, Cœlitus hinc Te quoque, COLU-
MEN INCLYTISSIMÆ DOMUS ISENA-
CENSIS! porro servet, stabiliat, augeat,
ac omnigenâ, qua regimen Academicum &
Politicum, qua omnia cœpta ac consilia, qua
omnia quæ Divinum Pectus TUUM optat, be-
nedictione ditet. Abs TUA vero SERENI-
TATE non cessantem Clementiam mihi quo-
que promitto & humillime expeto

SERENITATIS TUÆ

In Alma Rostochiensis
Ipsis Kalendis Augusti
A. D. H.
M DCC XV.

Subiectissimo ac devotissimo
seruo

Fridemann Andreæ Zulich
Jenensi.

PRÆFATIO.

Quæ supra nos, nihil ad nos, non omnino male quondã astrognosia præferens morum emendationem, paganus dixit Socrates. At multo forte rectius Christianus dicere poterit: Quæ infra nos, nihil ad nos. Quippe cujus cor & animus, relictis & conculcatis inferioribus, sursum feruntur: qui superna sapit, & quærit, illic existentia, ubi Christus est sedens ad dextram **DEI.** Et profecto etiam *quæ circa nos, nihil ad nos,* quorum non est ea sapere quæ in terris sunt: quorum conversatio & negotiatio est in cœlis. Cumque Paulus de iis qui extra ecclesiam sunt, extra regnum cœlorum vagantur, dicat: *Quid ad me etiam extraneos judicare?* Quid quæso ad nos judicare, curare, considerare in extimis tenebris constitutos, catenis tenebrarum ad tartara detrusos? Verum tamen quis est, quem lateat, eam esse hominum etiam Christo additorum miseriam, ex quo semel primus humani generis parens Satanæ fraudes in se incaute admisit, ut, quamdiu mortalem hanc vitam vivimus, multo jam magis Satanæ fraudibus fimus expositi? Quantumcunque sanctâ mentis elatione caput inter sidera gestaverimus, quamdiu tamen pedibus terram adhuc tetigerimus, h. e. ut Paulina phrasi rursus utar, quamdiu ex mundo non exiverimus, quoad terrenæ hujus, domus nostræ tabernaculum dissolutum non fuerit: nunquam non & ea quæ circa nos, & ea quæ infra nos sunt, nos ad se trahere tentant, & à supernis abstrahere. Quinimo *lucta nobis semper est non modo ad versus carnem & sanguinem, sed etiam adversus imperia, & potestates, & mundipotentes ipsarum illarum tenebrarum seculi hujus.* qui adeo etiam in cœlos nobiscum **ascen-**

Col. III, 2, 1.

Col. III, 2.
Phil. III, 20.

1 Cor. V, 12

1 Cor. V, 10
2 Cor. V, 1

Eph. VI
126

A

adscen.

adscendunt, quo nostros elevavimus animos, ut sal-
lant certius, miscentes se spiritualibus cœptis, ausis,
instituti nostris, tanquam & ipsi *spiritualia malignita-
tis in cœlestibus* existentes, τὰ πνευματικὰ τῆς πορνείας ἐν
τοῖς ἐπαινετοῖς. Nimirum cum DEUS hominem crea-
verit, & lapsum restituerit, ut laudaret ipsum atque
celebraret; perpetuam ei istud etiam adversus com-
munes hostes faciendi voluit existere occasionem.
In faciem enim saltim, aut coram amicis aliquem lau-
dare, vulgare est; adversus inimicos autem atque ho-
stes virtutes alicujus & egregia facta confiteri ac ce-
lebrare, istud demum sinceri & generosi est pectoris.
Quantum libet igitur nihil ad nos pertineant & quæ
circa nos & quæ infra nos, ut ea quæramus, ut iis
studeamus, ut ea sapiamus, ut ipsis juvemur: cum ta-
men illa nos nostramque salutem eousque affecten-
tur, utique nos nostraque attinet cavere illa, repelle-
re, & ut hoc eò feliciter præstemus, ea noscere. Cera-
te felicior tibi lucta erit, ubi adversarii habitum, vi-
res & artes noveris. Omnium vero maxime inter-
est acerrimi nostri & astutissimi hostis fraudes atque
technas perspectas habere, quibus nos nunquam ces-
sat seducere, quo minus creatorem, redemptorem & re-
paratorē nostrum verbis factisque referamus & celebremus.
Earumque dubio procul nocentissimæ sunt, quæ
dum veritatis & sanctitatis speciem fulgent, minus vitan-
tur. Ita enim in *locu Angelum se transformans* satanas cœ-
lum quasi adscendit. Ita ἐν τοῖς ἐπαινετοῖς in rebus re-
gnum cœlorum spectantibus, doctrina salutari, Divi-
nis veritatibus, virtutibus speciosissimis & vita irre-
prehensibili insurgunt adversus nos τὰ πνευματικὰ τῆς
πορνείας. Ita in ipso DEI agro zizania serit adversari-
us, triticum adeò mentientia, ut ante messis tempus
dignosci omnia ac separari nequeant. Quæ confide-
rantes perspicimus utique ad nos omnes pertinere
nec

2 Cor. XI,
14. Epl.
VI, 12.

Matth. XIII,
29. f.

nec unquam temnendum esse, quod ad penitus noscendum adversarium tam malignum impenditur, sacrum studium. Neque hanc quoque supervacuum idcirca quispiam arbitrabitur operam, locatam huic DE THEOLOGIA DÆMONUM materiæ, quam prudenti consilio VENERANDA FACULTAS THEOLOGICA ad exercitationem, sive more, pro impetrandâ in Theologicis docendi ac disputandi Licentiâ publice proponendam, petenti mihi suggestit. Si unquam, certe his postremis temporibus conducet diaboli in cœlestibus facultatem & malignitatem pernoscere, quibus vel maxime, teste Apostolo, ex claro Spiritus Sancti oraculo, attenditur doctrinis dæmoniorum, in hypocritarum falsiloquorum, quibus tot inter sanctioris scientiæ doctores diffidia, nunc omnem diabolo veritatis cognitionem derogant; nunc eam, quam DEUS O. M. impiis hominibus ad procurandam salutem illorum concedit, notitiam diabolicam dicunt; nunc ipsam veræ doctrinæ haud postremam partem doctrinam dæmoniorum & noxium patris mendaciorum dogma appellant; nunc salvificam etiam veritatis cognitionem diaboli concedunt. De his igitur ut rectiora nobis constent & confirmentur, Benignissimi NUMINIS auxilium mihi precatus, demandatam materiam, ea qua fieri potest brevitate, sic tractare aggressus sum, ut ante omnia pateat, num deur quædam dæmonum Theologia? ubi vero de eo comperitum fuerit, quod detur, dein elucescat: undenam fuerint eam consecuti, & qualis tum in se, tum ratione ipsorummet malignorum spirituum, tum in comparatione ad alios existat. Faxit ille, qui Satanam conculcat sub pedes nostros, Unitrinus DEUS, ut ita hæc noscamus, ut sedulo fraudes maligni cavere discamus, nec unquam quæ infra nos, ad nos quidquam censeamus pertinere! Per JESUM CHRISTUM Redemptorem nostrum! Amen.

Tim. IV,
1, 2.

JOVA JUVA!
DE
THEOLOGIA
DAEMONUM

SPECIMEN INAUGURALE THEOLOGICVM
§. I.

Theologia
quid?

THEOLOGIE vocabulum à gentilibus acceptum, Ecclesie usu vero sanctificatum, vi originis suae notare λόγον περὶ τοῦ ΘΕΟΥ, sive De DEO sermocinationem aut ratiocinationem, uti Αστρολογία de astris, Ανθρωπολογία de homine, Φυσιολογία de natura, & alia id genus nomina de aliis rebus mentis rationalis operas: id in vulgus notum.

est. Idem vocabulum num semper ita λόγον τοῦ ΘΕΟΥ notet, ut res eo signata non tantum περὶ τοῦ Θεοῦ occupata, sed & à DEO profecta & ad DEUM reducens intelligenda sit, etymi saltem ratio non svadet. Ex usu vero communi in sua acceptum amplitudine notabit *Habitus Potentia rationalis docendi, confirmandi ac defendendi ea, quae de DEO, ejus essentia, operibus, ac voluntate ipsi quomodocunque cognita existunt.*

§. II.

Daemones
quid?

DAEMONES à Δάω luceo, ardeo, disco, vel à Δαίμα scio dictos esse communissima est sententia, licet Eusebius (a) à δαιμάω timeo vel terreo nuncupatos malit. Pythagoræa Philosophia, notante Hierocle, (b) humanas animas veritate & virtute exornatas appellat δαίμονας, ὡς δαήμονας καὶ Ἰπισήμονας tanquam peritas & scientes. Alias profanis scriptoribus communissime notat medias inter DEUM & hominem naturas, gentibus religiose cultas, Deorum etiam nomine honoratas. Scripturæ vero usu nunquam nisi malignos notat Spiritus, genios apostatas, & angelos ob non servatam originem ad tartara detrosos. Unde recte Augustinus (c)

per

STUM Redemptorischule

per sanam doctrinam, inquit, quæ humanis rebus illuxit, omnes vel pene omnes demonum nomen exhorrent. Et sic fere penes Christianos scriptores veteres ac recentiores perinde est, *dæmones* an *æcodæmones* dicant. Apud nos, ait Eusebius, (d) nomina ista dæmonis & dæmonii semper male sonant, neque ullum bonum dæmonem nostra dicunt Scriptura. Uti vero S Scriptura ipsamet eos appellat *Spiritus*, ita nulla cogit necessitas, ut corpore ipsos quantumcunque tenuissimo, sive æreo sive æthereo, induamus, licet hoc, præter scriptores nonnullos recentiores, quàm plurimi faciant antiquorum ecclesiæ Patrum. Diversa tamen *dæmoniorum* esse genera & ordines diversos, itidem ex sacro Codice manifestum est. Licet enim ejus distinctionis quam Proclus (e) affert, quod quædam dæmonum genera sint λογικά μόνως quædam ἀλογα μόνως, quædam μετὰ ζῴων, scriptura fundamentum non suggerat: non ea tamen æque ignorat discrimen, quod Patres plerumque observant, inter *Diabolum* & *dæmones*, distinguens quippe †) *diabolum* & *angelos* ejus. Illum etiam ††) Beelzebub seu Beelzebub muscarum seu stercoris dominum, *) *Satanam*, **) *Belial* sive *nequam*, †) *Deum* hujus mundi, ††) *Draconem*: hos *) *volucres cæli*, **) *imperia, potestates, mundi potentes, spiritualia malitia in cælestibus*, †) *potestatem tenebrarum* & aliis nominibus appellat. Nec repugnante scriptura quoque *diversa dæmonum studia, negotia & quasi officia statuuntur*. Equidem an locus Eph. II, 2 id innuat, quod Irenæus f) elicit: *diabolus, dicens, est unus ex angelis his, qui super spiritum aeris prepositi sunt, quemadmodum Paulus in ea, quæ est ad Ephesios, revelavit, asserere nollem*. Neque fundamentum patet descriptionis diaboli, quam Epiphanius g) tradit, diabolum nempe esse πνεῦμα πῶς ἴη ὕλην ἔχον ἀ DEO procreatum, cum quam maxime circa animas & circa cælestia occupentur illa nequitia spiritualia. Non male vero apud Cassianum h) Abbas Serenus unicuique vitio certos *Spiritus incubare* dicit, & alios quidem immunditiis ac libidinum sordibus oblectari, alios blasphemis, alios ira furoribusque peculiariter imminere, alios pasci tristitia, alios *heresibus* superbiaque mulceri, & unumquemque illud vitium humanis cordibus inserere, quo ipse gaudet. Hinc idem diversa nomina æreorum potestatum esse dicit, ut dicantur *fanni, incubi, bacucei, spiritus mendaces, spiritus fornicationis, nocturni, diurni ac merid-*

Eph. II, 2
Luc. XI, 24
26.

†) Matth. XXV, 41.
††) c. X, 25.
XII, 29.
*) Matth. 18, 10.

***) 2 Cor. VI, 15. Deut. XIII, 13.

†) 2 Cor. 12, 4. Joh. XIV, 30.

††) Apoc. XII, 7.
*) Job. XXIX, 21.

***) Eph. V, 12.
†) Col. 1, 23

meridiani demones, onocentauri, pilosi, sirena, lamia, ulula, struthiones, ericii, aspis, basiliscus, leo, draco, scorpius, princeps mundi huius, rector harum tenebrarum. Quamvis autem ex diversis istis agnominatibus dæmonum, diversa eorum genera ac studia non inepte colligantur, negandum tamen non est tum scriptores Christianos complures, tum ipsa quoque sacra Biblia earum plures promiscue tribuere omnibus illis spiritibus peccatoribus, non servato suo principio & relicto suo domicilio in iudicium magnæ diei æternis vinculis sub caligine asservatis.

- a) *De Præpar. Evangel. L. V. c. 3.* Posidonio placitam Etymologiam notavit *Macrobius Saturnal. l. 23.* b) *In Aurea Carmina v. 3. p. m. 45.* Hesiode eandem sententiam Plato tribuit, conf. *Lud. Vives ad Augustin. de C. D. IX, 11.* c) *De Civ. DEI L. IIX. c. 14. sic & L. IX. c. 19.* Equidem mavult *Histoire Critique de la Rep. des Lett. T. II. p. 246.* locum Paulinum *1 Cor. X, 20.* exponi de *Diis gentium* quam de *diabolis*. Uti vero Cl Editori libens concessero gentes dæmonas deos suos appellasse, non tamen negabit inde Paulum dæmonas illos malos spiritus statuisse, cum etiam v. 19. ab iis *idola* s. *deastros* probe distingvat. Neq; loca quæ *Knatchbull* in *1 Tim. IV, 1* allegat ex *LXX.* Interpp. negant, illos quoque *dæmonia* pro *idolis* ponendo *diabolo* significasse. d) *De Præpar. Evang. L. IV. c. 3.* e) *Ad Hesiodum.* f) *Advers. hæreses L. V. c. 24* g) *Hæreses LXIV p. 544.* conf. *Athenagoras in Legatione pro Christianis.* h) *Collatione Patrum VII. c. 17.*

§. III.

Theologia dæmonum homonymia.

Qualiscunqve vero malignorum istorum Spirituum diversitas, ipsos Theologicæ etiam cuicunque notitiæ sive aptos sive studiosos sive ea instructos magis aliis alios facile ostendit. Triplici autem potissimum ratione THEOLOGIA DÆMONUM dici potest. Aut enim denotat peculiarissimam diabolo & angelis ejus scientiam de DEO & rebus Divinis, quam ii ex propriis suis fingunt. Quam, cum quæ ex propriis loquuntur, mendacium existant, *falsam, κακίαν ἀδιδάκτον & ἀυλοδιδάκτον, ἀνθεολογίαν*, & *fœcundam omnis ἀθεολογίας matrem* ex rei veritate appellat *Celeb. Danus, Sev. Lintropius* (a). Aut signat veram illorum scientiam de DEO rebusque Divinis ipsosmet demones attingentibus & attinentibus, forinsecus ipsis quomodocunque advenientem. Aut denique notat DEI Divinarumque rerum ad hominem ejusq; salutem spectantium sive mysteriorum Gratiæ scientiam, quatenus ea in diabolis reperitur aut existere potest.

re possit. De Theologia Dæmonum in prima acceptione agere, infiniti res laboris esset, cum, uti veritas una est atque simplex, ita infinitiformis existat pravitas ac mendacium. At ut mendacium dignoscas, non necesse est callere antea mendacium, sed sufficit, veritatem una & fallacem mendacis animum ac hypocrisin perspectam habere. De dæmonum ergo Theologia isthoc sensu sermo nobis nunc non existit. Notitia articulorum doctrinæ Divinæ dæmones ipsos attinentium, v.g. de DEO justo iudice, de Creatione, de angelis bonis iis resistentibus, de imagine DEI amissa, de homine seducto, de ipsorummet defectione, de Christo vindice, de morte, de extremo iudicio &c. nec ipsa quidem negari poterit dæmonibus, ob rerum ipsarum naturam ac ipsam DEI iustitiam: magis tamen in nostram cadet considerationem. Maxime autem nobis de Theologia dæmonum acturis ob oculos versatur scientia articulorum Divinæ ac hominibus ad salutem ipsorum revelatæ doctrinæ. Quorum numquæ, & qualis, ac undenam accepta competat dæmonibus notitia, id ipsum est de quo deinceps sumus acturi.

a.) *Lineament. Protheor. Theol. §. 6.*

§. IV.

Existere enim dæmones sive diabolos, eosque suis etiam nos *Eam cognoscendi principia.* attingere operationibus, non est ut fusius nunc probemus, & in ipso exercitationis progressu magis id atque magis firmatur. Noticere enim Divina, credere, eloqui, mendaciisque prætexere ipsos, si argumentis irrefragabilibus probari poterit, existere eos etiam & operari unâ probabitur. Ex iisdem enim argumentis, quibus ipsa diaboli existentia nobis innotescit, etiam de illius Theologia nobis constare poterit; nimirum ex *Scripturæ revelatione, & ex varia experientia*, qua Dæmones varia forma comparentes visi & auditi, cum hominibus locuti, pacti, converlati sunt, qua per oracula se prodiderunt, qua deprehensi sunt divina imitari perpetuâ ferè *κακοδηλία*, qua per homines tum corporaliter tum spiritualiter obsessos, hæreticos imprimis, se manifestarunt, qua vel maxime pii homines tentatoris ignea tela, spiritualis malitiæ in cœlestibus, spiritus malignissimi potestatem satis arguentia, quotidie sentiunt. Solius tamen Scripturæ Sacræ infallibilis hic etiam est auctoritas, ejusque effatis omnis experientia est subordinanda ad eaque dijudicanda. Sicut ipsa Scriptura testis est

est

DE THEOLOGIA DÆMONUM.

†) Gen. III, 1. est diabolus per *) apparitiones ac conversationes, per ††) sagas,
 †) Matth. IV, 1. *) oracula pythorum, **) obsessos, †) pseudoprophetas & hæ-
 3. f. reticos, & per ††) piorum tentationes suggestionesq; varias se ma-
 ††) 1 Sam. XXVIII, 1. f. nifestare. Humanæ vero rationis *conjectura*, non nisi fundamen-
 *) 1 Reg. I, 1. tis illis nixa, in quibusdam saltem suppeditare poterit de Dæmonum
 Act. XVI, 16. Theologia notitiam diductiorem.
 **) Matth. VIII, 28. f. q. †) 1. Reg. XXII, 23. f. 1. Tim IV, 1. ††) Luc. XXII, 31. Ephes. VI, 12. f.

§. V.

QVOD SIT NUM DETUR ergo Theologia Dæmonum eo quo diximus sensu
Theologia dæ- accepta, ut certiores reddamur, per singulos Divinæ & hominibus
monum, salutaris doctrinæ articulos dispiciendum erit, quamnam eorum no-
 titiam Scriptura S. Dæmonibus tribuat, experientia quæcunq; ipsos
 habere testetur, & his nixa quandoq; comprobet atque edisserat sanæ
 rationis *conjectura*. §. VI.

VERBI DEI *scripti* æque ac *non scripti* notitiam, teste Scri-
ptura, diabolus in primis prodidit tum in primæ matris seductione,
 †) Gen. III, 2. tum in secundi Adami tentatione a). Ad illam dicebat: †) *Sicci-*
ne, quoniam DEVS DIXIT, non comedetis de omni arbore horti? Ad
 ††) Matth. hunc: ††) *SCRIPTUM EST, quod angelis suis præcipiet de te.* Qui-
 IV, 6. Luc. bus ipsis quoque auctoritatem Verbi Divini & vim constituendi scien-
 IV, 40. dozum atque agendorum normam se agnoscere testatus est, quam
 Evæ extenuare, & qua literæ tenaciorem Christum irretire satagit.
 Sic, teste eadem Scriptura, se Divinorum Samuelis vaticiniorum
 non ignarum prodidit cum personam ejus induisset, *) dicens:
 *) 1 Sam. XXVIII, 17. *fecit sibi Dominus quemadmodum locutus est ME MINISTRO ac scri-*
ptore. Neque dubium, nosse ipsum, ea omnia, quæ in Scriptura
 S. habemus revelata, DEI verbum esse, & minus de eorum verita-
 te igitur dubitare quam homines. Quam igitur idem Eloquiorum
 Divinorum hostis eorundem ostentavit scientiam in obsessis, pytho-
 nibus, conversationibus atque apparitionibus variis, prolixior est o-
 mnium seculorum experientia, quam quæ uno volumine, nedum
 brevi paragrapho enarrari queat. Nam ut vere ait loquens de *Seven-*
ensibus singulari spiritu latis (dicta sacrarum literarum dextre etiam
 & large recitantibus, cum eam multi nec legerint unquam nec legere
 potuerint) meritis Berolinensis Ecclesiæ Præpositus *J. Porstius* b), illa
 est dulce canens aucupis fistula, qua allectis dein ex proprio penu-
 cædes,

caedes, homicidia, adde errores & mendacia, loquitur. Esse vero doctrinam de Verbo DEI, hodie non nisi S. Scripturâ comprehenso, inter articulos *Dæmones* propius attinentes, & revelatum illud ita ideò quoque esse, ut nosceret diabolus; videri posset exinde, quod Salvator ipse tentatorem statim ac toties ad Scripturam remittat, tanquam commune principium, cum alia ratione ipsum arcere potuisset. Saltem ita censuisse diabolum, se quoque Scripturæ promissiones attinere, *Epiphanius* c) Justinum secutus statuere videtur. Verum re curatius pensitata, ex illo facto, nobis quoque literam esse curatissime servandam docturo, amplius quid colligi nequit, quam quod noverit JESVS perspectum esse diabolo, hominibus extra præscriptos à Verbo DEI limites non esse procedendum. Quare bene *Origenes*: d) *Vnde tibi diabole hoc scire quod ista scripta sunt? num legisti prophetas vel divina eloquia cognovisti? Legisti non ut ipse ex lectione sanctorum melior fieres, sed ut simplicitate eos, qui amici sunt literæ, interficias. Scis, quia si de aliis ei voluminibus loqui volueris, non decipies, neque habere poterunt auctoritatem assertiones tuæ. Novit nempe S. literas diabolus non tanquam sibi sed tanquam homini scriptas. Quod si diabolum attineant S. literæ, attingunt eum tanquam fortis ille *) gladius Spiritus, ipsum toties tamque acerbè lædens, quo vincunt ipsum plii quoque, secuti in eo Redemptorem suum. De quo apposite *Irenæus* e) contra Valentinianos, Propter hoc (quia unus est, qui plasmavit nos ab initio, & in fine filium suum misit) salvator diabolum non aliunde destruxit, nisi ex dictionibus legis, & patris præcepto adjutore usus. & p. p. Sermone DEI ergo eum traducens Dominus, postea jam per verbum constanter eum colligavit, quasi suum fugitivum, & diripuit ejus vasa, i. e. homines.*

Matth. IV.
Luc. IV.

*) Eph. IV.
17.

a) Defendit utramque historiam contra *Balth. Beckeri* & *Zach. Webberò* injurias B. Præceptor meus, Theologus de Ecclesia meritissimus *Zach. Grapius* in *pecul. Diss. de Tentatione Evæ & Christi.* b) *Historische Nachricht und Prüfung der so genannten Inspirierten* p. 122. conf. p. 48. c) *Heresi* 39. p. 289. d) *In Lucam* homilia 31. e) *Adv. Hæreses* L. V. c. 21. qui plura etiam de illa virtute Verbi DEI diabolum vincente habet c. 22.

§. VII.

Inter Quæstiones ex V. & N. T. CXXXVI, cum *Athanasii* Operibus vulgatas, centesima & sexta est: *Quis primus nominavit* De Dæm.

DEVM in terrâ? & respondetur: *Diabolus, cum ad Evam diceret:* Gen, III, 21
ret:

B

ret:

ret: quid est, quod interdixit DEVS, ne comederetis de hoc ligno? Equidem si vera esset Patrum a) nonnullorum sententia, diabolum cum homine, vel demum; ost seductum eum lapsum esse: non diabolus primus DEVM in terra nominasse dicendus esset; sed angelus tum temporis adhuc bonus. At uti vel seducendi propositum non potuit nisi in iam corrupto locum habere: ita scriptura non tantum in historia lapsus humani, sed & locis aliis quamplurimis DEI notitiam haud vulgarem Dæmonibus tribuit. Quid aliud enim innuit Historia Jobi, *) quando bis Satanam inter filios DEI coram Domino stetisse dicit; quid aliud innuit Scriptura †) Micham vidisse memorans Spiritum mendacem ad faciem Domini constitisse, Zachariam *) referens conspexisse ad Josuæ Pontificis dextram Satanam stantem coram Angelo Domino; quam Dæmones æq; ac bonos angelos atq; homines pios, in penitentiorem quoq; DEI cognitionem admitti? Et sane omnis de essentia & attributis DEI doctrina propius dæmones attingere videtur, nam & quod bonus atq; benignus DEVS, gravius illis existit atq; horribilius. Illustris eam in rem Jacobi locus est, impios fidem erepantes increpans: *Tu credis DEVM unum esse, bene facis, etiam Dæmonia credunt, & contremiscunt.* Quo in loco Dæmonibus amplissimam non de essentia solum & attributis, sed & de voluntate ac operibus DEI notitiam tribui si asseruero, non nimis dixero. Certe non tantum DEO credere dæmonia hinc dicuntur h. e. vera existimare quæ DEVS loquitur, sed etiam DEVM credere, h. e. plena convictione noscere DEVM quod sit (qua phrasi Paulus totam fere doctrinam salutarem aliquando *) complectitur) & quod talis sit, qualem se manifestavit, probis nempe gratiosum, malignis autem judicem severissimum. Imo dicuntur DEVM unum credere, qua phrasi non solum. Moses plenam DEI notitiam inculcat, †) dum ait: *Audi Israël, Dominus, DEVS noster, Dominus unus est.* Sed Christus etiam doctrinam hominibus salutarem comprehendit: *hec, inquit, *) est vita æterna, ut te cognoscant solum illum verum DEVM, & quem misisti JESVM Christum.* Vnde & S. S. TRINITATIS notitia recte ipsis asseretur, sine qua DEVS verus nosci nequaquam dici potest. Et sane, si vel amisisset unquam mysterii hujus notitiam diabolus, acquirere eam potuerat, cum baptismi Christi spectator existeret. Certe in proximè secuta Christi tenta-

*) Job. I, 6. 12.
H. I. 7.
†) 1 Reg.
XXII, 21.
2 Paralip.
XII, 20.
*) Zach. III,
2. 2.

Jac. II, 19.

*) Ebr. XI, 6

†) Deut. VI,

*) Joh. XVII,

3.

tationis

tatione monstravit †) se *Filium DEI* agnoscere omnipotentem h. e. æque DEVM, qui possit lapides in panem mutare, quod utique solius DEI est. Vti Spiritus Sancti notitiam se habere sapius testatus est, sua quoque opera blasphemè pro Sanctissimi Spiritus operibus vendens. Quod ipsi nostris imprimis temporibus in dictis inde *Inspiratis* innumeris facere familiare b) extitit. Ac quam maxime Sevensensibus, etiam dum mentiretur c), persuasit Spiritum S. isthæc loqui. In *Columba* illa, qua, iudicante graviter cum aliis Theologis *B. Aug. Pfeiffero*, d) diabolus se texit, visa in *Crossenæ* superioris pago, non procul à Patria mea distito, Anno MDCXCV, sæpius dixit se esse *legatum DEI Patris, Filii, & Spiritus Sancti*, & hortatus est claris verbis ad credendum & adorandum DEVM P. F. & SP. S. Olim quoque, teste *Theodoro*, (e) Messalliani dæmone pleni jactarunt se oculis corporis videre & Patrem & Filium & Spiritum S. Vti execrandâ *κακοζήλια* summum illud SS Trinitatis mysterium variè exprimere vel potius contemptum reddere tum apud veteres f), tum nostro g) quoque seculo tentarit, historiæ testantur uberrimè. Ex quibus uti DEVM Trinunum à dæmonibus nosci manifestum est, ita hunc solum adorandum & non tentandum esse vel Christo dicente *) didicisset, si scriptura ipsi antea fuisset ignota. Sicut, licet forte invitus, hunc DEO cultum †) ipse etiam retulit, ut per eum adjuraret †) CHRISTUM. Et non noscere solum DEI majestatem, potentiam, justitiam, sapientiam Dæmones, sed experiri etiam, clare satis indicat *Jacobus*, †) cum ita eos *) *Jac. II, 19.* DEVM illum unum credere dicit, ut contremiscant.

- a) Vid. *Petavius Dogmat Theol. de Angelis* L. 3. c. 2. b) v. *B. Zentgrafii* Diss. de *Enthusiasmo Divino & diabolico*. S. R. *Chladenii* Diss. de *Inspiratis sine spiritu*. B. J. *Gerhardi* locum, & alia huc pertinentia exhibet etiam *Generosissimus PRÆSES* in gründlichen Vortrag p. 298. seq. c) v. *Porstius* l. c. p. 57. sq. d) *Im Theologischen Besonderen von dem Geiste in Ober-Crossen* &c. e) *Hæret. Fabul.* IV, II. f) *Conf. Pfanneri Systema Theol. Gentil. Huotii Quæstiones Alnetanz.* it. Cl. J. *Gvil. Jani*, præside J. G. *Neumanno* habita Diss. de *Trinitate Platonismi suspecta*. g) v. J. Fr. *Mayeri* Disp. 1705. habita sub tit. *Nova & abominanda Pietistarum Trinitas*. Et *Porstius* l. c. p. 134. 5. 7.

§. VIII.

At neque de operibus, effectis, ac voluntatè DEI notitiam so-
lus one.

lus Jacobi iste locus Dæmonibus tribuit, sed aliis quoque argumen-
 tis adhuc manifestius ea ipsis asseritur. CREATIONIS tum non-
 dum lapsi, tum postquam lapsi, magnam partem spectatores haud du-
 bie extiterunt. *Laudantes aliquando inter stellas matutinas & ju-
 bilantes inter filios DEI.* Et invidentes postea materiali creaturæ,
 quam produci viderant, Divinæ imaginis prærogativam, qua se cer-
 nebant spoliatos. Sic ex virtutis in DEO creatricis cognitione ten-
 tavit creatoris filium diabolus, *ut ex lapide panem conficeret*, neuti-
 quam ignorans, ejus esse naturam rei mutare, qui ejus auctor est.
 Atque, licet ipse quoque *miracula edere & creationem imitari* (vetâ
 sibi κακοζηλία sapius tentet, & eo tamen ipso prodit notitiam
 creationis, quam æmulando vult contemptiorem sistere. *Nec enim,*
 dicente Augustino a) *Dæmones naturas creant, si aliquid tale faci-*
unt (transformant v.g. homines in bestias) sed specietenus, quæ à vero
DEO sunt creata, commutant, ut VIDEANTUR quod non sunt. Et ex
 hac ipsa creationis ap. Dæmones notitia perspicitur, non inepte
 J. Ludov. Vivem b) excellentiorem miraculorum Christi agnitio-
 nem Dæmonibus tribuere quam hominibus, quod viderint ea o-
 mnem naturæ vim superare. Plane uti magi Ægyptii quondam,
 cum non possent pediculi productionem imitari, *digitum*
DEI agnoscebant. Et bene B. Christ. Chemnitius c) cum Bedæ
 statuit diabolos omnia symboli nostri credere, cum etiam per *mi-*
racula vera convincantur pro fidei articulis facta, quæ à falsis mira-
culis optime discernant. Unde non solum non de istarum rerum crea-
 tione, quæ ipsis posteriores, sed & de sui ipsorum & omnis extra DE-
 VM essentia productione ipsis constabit. Ipsos vero, una cum bonis
 angelis, DEI in creatione ministros extitisse, nullo Scripturæ fun-
 damento gaudet. Materiam licet præstitutos Patrum plures affirmant,
 neque hoc tamen Scriptura probat. Principum *aëris, volatilium Cæli,*
 Domini *muscarum vel stercoris* nomina neutiquam extra omne du-
 bium Dæmonibus Dominium in certas creaturas asserunt. Ex noti-
 tia vero finis creationis secundarii, quod *visibilia omnia in hominis*
usum sint producta, fundamenta tentationis protoplastorum homini-
 dam videmus petiisse, dum dubitare docuit annon & arbor cogni-
 tionis boni & mali ad victum præbendum homini producta fuerit,
 in eo fallens, quod usui non esse, quod victui non inserviret, argu-
 eret.

Job. XXXIIX

7.
Sap. II, 24.Matth. IV,
3. Luc. IV, 3.Exod. VIII,
19.Eph. II, 2. VI,
12.Job XXIIIX,
21. Matth. X.
25. XII, 24.

Gen. III, 2. f.

et. Eadem nihilominus fraude secundum Adamum quoque aggressus, neq; lapides victum esurienti negare posse asseruit, à DEI præsertim filio facili mutatione acquirendum. Nam, ut scite Irenæus, d) quia in principio per escam non esurientem hominem seduxit transgredi præceptum DEI, in fine esurienti non potuit dissuadere eam quæ à DEO erat sustinere escam, illegitime saltem comparandam.

a) De Civit DEI XIII, 18. b) In Comment. ad Augustin. de C. D. IX, 21. c) In Disp. de fide dæmonum Jenæ 1663 habita. p. 19. §. 18. d) Adv. Hæreses V, 21.

§. IX.

Vnde neque PROVIDENTIA DIVINA seu cura rerum creaturarum, qua singulos actus suos, dæmonibus est incognita. Ipsosque quam maxime attingit hæc doctrina, qua ipsorum libido nocendi quam maxime circumscribitur. PRÆSCIENTIAM divinam eo minus ignorant, quando quidem ejus nonnunquam participes redduntur, ipsimet in colloquium DEI cum bonis angelis a) admissi. Illustre est exemplum refecti ex orco Samuelis, Sauli futura prædicentis. Nec enim ab abominabili DEO Pythonissa accersi ipse Sanctus DEI, neq; ex orco beatus in Domino ascendere potuit, & ignorante scripturâ, Samuelem amorem Saulis tantisper in orco eluisse dicit recens quidam b) Anonymus. Sed à Pythonissa non nisi orci incola Satan evocari potuit. Quamvis & Siracides *) verum Samuelem vaticinatum sibi persuaserit: iisdem forte inductus rationibus, quibus & Origenes c) ego, inquit, non possum dæmonio talem potestatem concedere, quemadmodum vaticinatur Samuel de Saule, & populo DEI, & de regno David. Licet ipse Origenes alibi d) futurorum præscientiam, quantum ad ipsam rem spectat, medium quiddam esse, neque proprie bonum neque proprie malum dicat, quia possit interdum etiam à parte diaboli ea ad hominum notitiam pervenire. quo ipse refert historiam Philistæorum arcam dimittentium, item extispicia, sortes, auguria & i. g. a. At ea minus recte, cum dubio procul qui se Nebucadnezaris extispicia, sortes & auguria rexisse testatur, etiam juvenearum cursum gubernaverit, ut se magis Philistæis testaretur. Melius Augustinus e) Audiunt ista, qua predicunt, aërea potestates, sive angelis ea nunciantibus, sive hominibus, & tantum audiunt, quantum opus esse ille iudicat, cui subsunt omnia. Quamvis uti homines naturali sagacitate futura nonnunquam prævidere ex causis suis

De Providentia.

Sam. XXVIII, 19.

*) Sir. XLVI, 23.

Sam. VI, 9.

Ezech. XXI, 21. sq.

queunt, ita dæmones majore experientia instructi plura sæpe quam homines prospiciant, multoque etiam facilius quæ ipsimet aut executuri, vel quæ alii egerunt, famæ deferendæ velocitate, prædicant, vel in instanti quasi nuncient. Unde etiam de *Sevennensium* f) vaticinijs recte judicatur. Nec possum, quin addam Megalandri nostri *Lutheri* verba, *Diabolum* dicentis g) *exercitatum & instructum infinitis exemplis gubernationis Divinæ, nosse item voluntates, studia, consilia hominum, & ea etiam gubernare. Ideò, inquit, facile perspicit deliberationem & impiorum fata & exitus. Videt hætenus sic vel aliter cogitata successisse, nec adhuc quidem ullum vestigium comparere, quod velit DEVS objicere impedimentum aliquod susceptæ deliberationi. Ideò faciles ei sunt prædictiones de futuro. Sic, addit, Lichtenbergius prædixit bellum Bavaricum, quia diabolus vidit consilia Maximiliani, Palatini & aliorum principum. Atamen facilius etiam, quam nos, Divinæ præscientiæ discrimen à suâ noscunt Dæmones. Vti CONSERVATIONEM creaturarum etiam ad vilissimas bestias se extendentem se nosse testatæ sunt illæ diabolorum legiones, †) non nisi permittente Christo porcos intrare potentes. quæ etiam suis precibus *) fatentur regiones terræ ita subesse Divinæ tutelæ, ut ad nutum DEI inde ipsis mox cedendum sit. Singularem piorum conservationem & benigniorem ad ipsorum opera concursum se in Jobi exemplo dudum agnovisse coram DEO indignabundus profitetur †) hostis piorum malevolentissimus: *Nonne tu posuisti sepem circa eum, & circa domum ejus, & circa omne quod ejus est, circumcirca? operi manuum ejus benedixisti, & possessio ipsius excrevit in terra. Qui etiam in eodem Jobo affligendo, testante sancto stilo, ultra limites præscriptos procedere non potuit, *) nunc cavere ne tangat ipsum neque carnaliter neque spiritualiter, neque manifeste neque latenter: nunc, quantumcunque carnem & ossa ejus discruciet, anima tamen parcere, ne appropinquaret ei, neque communicaret, neque commisceretur, neque seduceret, neque obtunderet, neque infatuaret, neque fatigaret, neque deciperet, neque corpore ejiceret. Uti verba DEI isthæc explicat Auctor Commentarii in Jobum inter *Origenis* opera h) comparentis. Ex quibus facile etiam patet, Divinam CIRCA MALA culpæ atque pœnæ providentiam Dæmonibus quoque existere quam maxime cognitam,**

†) Matth.
VII, 31.
Marc. V, 12
Luc. VII, 32.
*) Marc.
V, 10.
†) Job. 1, 10

*) Job. 1, 12.
II, 6.

ut

et lapsorum hominum æque ac ipsorummet inter creaturas DEI to-
lerantiã quotidiè docentur; Ipsos etiam iræ Divinæ ministros pro-
cedente Scripturâ, quod enim ea alibi †) dixit: *Ira DEI concita-
ta est adv. Israël*, id alibi *) effert: *Et stetit Satan contra Israël*.
Nimirum uti Micha postea †) viderat *Dominum in ira consul-
tantem: Quis persuadebit Achabo, ut cadat Ramothi?* Coram
quo progressus *spiritus mendax* dixit: *ego persuadebo.*

a) Conf. Petavius *Dogm. de Angelis* I, 9, p. 33. b) Editus à God. *Ar-
nolds* cum *Consil. & Responsis Theol.* sub tit. *der Weisheit Garten-
Stwächß* p. 865. c) *In Libros Regum* p. 35. Edit. Huetii. d) *In Nu-
meros Homil.* XXIII, Ed. Grynai pag. 235. sq. *Conf. id. Contra Celsum*
L. IV. p. 717. e) *de Trinitate* IV, 17. Huc pertinet integer eius li-
ber *de Divinatione demonum*. f) v. *Laudati Porstii Historische*
Nachricht und Prüfung p. 49. 124. g) *In Genesim* c. 37, 9. fol. 139. b.
T. IX. Altenb. h) p. 388. 410. sq. Edit. Grynai.

§. X.

Tertii operis Potentiæ Divinæ, CONSVMMATIONIS UNI-
VERSI notitiam satanæ haud obscure tribuere videtur Johannes,
*) seu potius cælicolarum chorus, cum ira ferventiorum dicens
quod *sciat modicum temporis sibi superesse*. Nimirum cum, dicente
Paulo, †) in fine omne imperium omnis potestas & potentia abo-
lenda sit, norunt *ἡσμοκρατίαις ἡ σκότος αἰῶν* τέρτιον non so-
lum suam quoque potestatem & regnum tenebrarum etiam tum esse
abolendum, sed norunt etiam Scripturam dicere *) appropinquasse
finem omnium rerum. Sic Maximilla, per quam Epiphanius a) Diabolum
dicit ridiculos errores, uti & per alias mulieres, evomuisse,
jam seculo secundo dixit: *Post me nulla amplius erit prophetissa, &
finis sequetur*. Et Eusebio b) referente, Theodotus ac alii Montanistæ
se ex mirabilibus quas jaëtabant apparitionibus dixerunt accepisse,
mundam brevi collapsurum esse. Quot vero ab illo tempore idem
dixerint, eodem spiritu impellente, ejusdem furfuris prophetissæ
ac prophetæ, & nostro etiamnum ævo vel ipsam annum determi-
nando repetierint, non opus est ut pluribus recenseamus.

a) *Hæresis* LXXIX. p. 4058. & *Har.* XLVIII. p. 403. b) *Hist. Eccles.* V, 13.

§. XI.

Jam, an eorum quoque, quæ in effectis operum Divinorum oc-
urrunt rationi humanæ inaccessibleia, demones notitiam habeant,
videamus. Nobilissimæ Divinarum creaturarum Angeli sunt &
Homines

†) 2 Sam. XXIV, 7.
*) 1 Paralip. XXII, 1.
†) 1 Reg. XXII, 20.
21. 2 Paralip. XIX, 20

De Consummatione se-
culi.
*) Apoc. XII, 12.
†) 1 Cor. XV, 24.
*) 1 Petr. IV, 7.

De Angelis

Homines

Homines. ANGELORVM communem secum naturam forte melius etiam noscent quam homines. Angelorum eorum qui originem suam custodiverunt functionem esse *sanctos in manibus gestare, ne pedem offendant*, sibi ex Scriptura constare testatus est, cum salvatorem tentaret, diabolus. Etenim ipsum semet misericordiae nonnihil consecuturum inde sperasse, seque inter angelos DEI seu Christi computasse, quod hinc colligit *Epiphanius* a), haud dubie error est. Ipse enim se ab adventu Christi gravius iudicium expectasse alibi est professus, ut p. p. videbimus. Libentissime tamen *speciem angeli* lucis assumit, revelante nobis istud †) Apostolo. Sic non modo olim, sed recentissime *Sevennensibus* etiam ipsum pro *Gabriele* b) se venditasse legimus. *Columba illa Crossenensis* c) de qua p. a. quæ se etiam angelum dicebat ac *legatum S. S. Trinitatis*, cum moneretur ut coram seculari ac ecclesiastico magistratu proferret, quod haberet indicandum, iussit *scripturam perquirere; ubi inventuri sint angelos non cuicumq; revelasse, quæ ipsis fuerint expedienda*. Bonos tamen angelos semper experiuntur *Dæmones* ausis suis fortissime *resistentes*. Sic *Michaëlis* & angelorum ipsius contra draconem huiusque angelos *victoriam* Johannes *) sacris literis consignavit. *Danieli* Prophetæ †) angelus memoravit se opitulante *Michaële* Archangelo depugnare non sine *victoria* contra principes *Dæmonum* qui regias *Perfarum* & *Græcorum* aulas occuparant. Judas *) *Michaëlis* archangeli cum diabolo de corpore *Mosis* certamen indicat, & commissam *DEO* sententia pronunciationem, dum dixerit: *Increpet te Dominus*. Neque illud *discrimen* bonorum angelorum à malis ignotum esse potest *Dæmonibus*, quod cum illi †) *semper* videant *faciem Patris cælestis*, ipsi *Dæmones* *) veniant nonnquam saltem, & mox rursus exeant à facie Domini. De ipsorum *DEMONUM* operationibus quæ nobis revelat *S. codex*, ipsismet intime cognita esse nemo negaverit. Quando, cur, & quomodo, ac quo eventu ab origine sua defecerint, non certe ignorabunt. Nec erravero, si ipsos in *sua cognitione*, si vellent, posse saltem ulterius procedere asseruero. Eleganter hanc in rem Auctor *Commentarii Origeniani in Jobum* d) Verba DEI: *Incitasti me contra eum, ut perderem sine causa* ita explicat: *Ob hoc rem atq; filios ejus perdere permisi, ut appareret Jobi justitia & diaboli injustitia, mea veritas*

Matth. IV, 6.
Luc. IV, 10.

†) 2 Cor. XI,
14.

*) Apoc.
XII, 7.
†) Daniel.
X, 13. 20. 21.

*) Epistolæ
v. 9.

†) Matth.
XII, 10.
*) Job. I, 7.
12. II, 2. 7.
&c.

veritas

veritas & diaboli mendacium, meum testimonium & iniqui illius blasphemia. Non quod diabolo placere voluerim, sed totum mundum informare festinans, quæ sit mea justitia & diaboli iniquitas, livor quoque ejus & invidia, & quæ sit justorum fides & tolerantia vel dilectio circa me.

a) *Hæresi XXXIX.* p. 289. b) v. *Wierus de Prestigiis demonum* l. 10. Porcius *de Inspiratis* p. 60. c) v. *Historica de eâ relatio* vulgata cum B. Aug. Pfeifferi *de eadem Responsio* §. 15. d) *In operibus Origenis* p. 407. Paria fere *Macarius Homil. XXV l. 5, 8.*

§. XII.

HOMINIS triplicem statum, integritatis, corruptionis, & *De Homine.* restitutionis quæ attinent, ipsi homini citra revelationem sunt incognita. Ex iis autem quæ nobis revelata sunt Divinitus, deprehendimus de PRIMÆVO hominis STATU statim diabolo quoque plura confitisse. Vti enim probabile est Spiritum, superbiâ ante jam tumens, & à DEO se alienantem, cum *Divinam* de creando ad imaginem DEI homine *deliberationem* audiret, (quippe quam utique SS. Trinitas non quidem cum creaturis extra se, attamen propter eas, & ut illi de dignitate producendi postremi operis manuum DEI resciscerent, instituisse videtur) invidiam inde concepisse & apertius forte rebellasse: Ita sane & invidiæ hujus & suæ de I M A G I N E D I V I N A notitiæ notas prodidit in suo cum Eva colloquio, ei persuasurus acqvirendam esse adhucdum, non jamdum possideri ab ipsis Divinam imaginem. *Eritis, inquit mendax homicida, Sicut DEVS.* *Gen. III, 5.* Nec *vita paradisiaca*, nec eorum, quæ illic ad victum permessa, quæ prohibita, ignarum eadem ostendit historia. Ex eo enim ipso mendacii sui fundamentum, sumsisse deprehenditur. Cum enim à DEO ipso arbor scientiæ boni & mali agnominacionem accepisset, & quidem ut laudatus p. a. de Patria mea meritissimus Theologus *Christ. Chemnitius* a) ait, quod *ara quasi & templum esset in quo experiretur homo, quam bonum esset DEO obedire, & quam malum rebellare;* patet id sibi velle diabolicum illud *Eritis sicut DEVS: Nequaquam DEO estis similes.* novit DEVS bonum & malum, ut arboris hujus nomen testatur. id vos ignoratis quousque non comederitis ex illa arbore. Cum vero scietis bonum ac malum, quando comederitis ex illa arbore, tum demum DEO similes manifeste eritis. Quamvis autem, eodem haud dubie magistro hoste ho-

C

salinum

minum, & inter gentes Philosophi nonnulli, & inter Christianos Manes cum aliis hominem, quia animam praesertim, in eandem cum bestiis classem referre voluerint: ipsi tamen se nosse fassi, & confirmati sunt Dæmones, plaris esse DEO vel unius hominis animam b) quam bis mille bestiarum. At notitia cogitationum hominis, uti ad Theologiam diaboli non pertinet, ita nec unquam ei in Scriptura tribuitur, quæ istam soli DEO *) vindicat. Dubium tamen non est ex penitiorum affectuum hominis cognitione, objectorum ipsi oblatores annotatione, vel etiam quod ipsemet eas suggererit antea, factum esse ut per obsessos, pythonas, apparitiones, & novissime in *Sevennensibus* d) adstantium aliorum etiam cogitationes sic satis veraciter manifestarit. Nam de istis quoque, quas ipsimet Dæmones homini suggerunt, cogitationibus, an & quomodo susceptæ fuerint, non ipsos absolute certos esse posse, bene notavit *Cassianus*. d)

Marc. V,
12, 13

* Jer. XVII,

9. 10.

1. Reg. II,

39.

Act. I, 24.

a) In Disp. de arbore scientiæ boni & mali §. 41. b) Urget contra Manetam hoc argumentum *Epiphanius* hæresi LXVI. p. 651. c) v. *Laud. Porphyrius* l. c. pag. 52. sq. 125. sq. d) *Collat. VII. c. 15. conf. Petav. Logm. Theol. de Angelis* l. 7. 9. & *Macar. Homil. 26. §. 9. f.*

§ XIII.

De Peccato.

CORRUPTIONIS humanæ, cujus se & auctorem, & conservatorem, & delatorem, & dynastam novit diabolus, omnium minime poterit ignarus existere. Qui nunquam peccavit, ægre forte quid PECCATUM sit cogitatione assequetur. at diabolus, cum ab initio peccet †) ex penitissima experientia svadere ac tradere potuit protoplastis *) scientiam boni ac mali. In qua cum DEI fingere consistere imaginem, revera suam homini impressit. Ut a) non sit amplius homo velut ex DEO natus, ad imaginem & similitudinem Divinam, sed velut *) ex patre diabolo ad ejus imaginem & similitudinem. Sicque, ut *Irenæus* b) loquitur, per hominem traducta est apostasia diaboli, & examinatio sententia ejus homo factus est. Cujus nempe naturam, cogitationes, figmenta, cupidines & intimos cordis recessus ubi examinaveris, mentem ac sententiam diaboli comperies, non DEI simile quidpiam, nihil divinæ imaginis. Hæc est illa ORIGINALIS LABES, serpenti antiquo non ignota, qui & †) Evam decepit in astutia sua, & cum in Adam *) omnes peccaverimus, inde potestatem accepit in homines, ut †) feris

†) 1 Joh. III,

8.

*) Gen. III,

5.

*) 1 Joh. III,

8.

Joh. VIII,

44.

De Peccato

Orig.

†) 2 Cor. XI,

33

*) Rom. V,

12

†) feris

H) fortis & armatus exinde extiterit, cujus vasa, ut idem Irenaeus ait c), & domus nos eramus, cum essemus in apostasia. utebatur enim nobis, quemadmodum volebat, & spiritus immundus habitabat in nobis. Non enim aduersus eum, qui ipsum alligabat, & domum eius diripiebat fortis erat, sed aduersus eos qui in usu eius erant homines, quoniam abscedere fecerat sententiam eorum à DEO, quos eripuit Dominus. Unde * totus mundus in maligno positus, & ipse DEVS huius mundi & daemones κατὰ μὲν ἄλλοτερος ἔσονται αἰών & ἄλλα dicuntur S. literis. Cujus rei eo penitior quo jucundior ipsis inde existit scientia. Cumque in servanda ac adstruenda sua tyrannide sollicitissimi existant, neque illa ipsos latent quæ de PECCATIS ACTUALIBUS nos docet revelatio. Cum & illi qui ex diaboli potestate liberati, ubi peccaverint, postliminio quasi in tantum ipsius imaginem repetant, & denuo ex illo sunt. Unde non tantum intus * in filiis incredulitatis efficaciter agit, sed inpios quoque forinsecus † ignea sua tela jaculatur, ut recuperet eos. Nam nisi caveamus, ut bene monet Origenes, d) ubi jecerit sagittam, mox etiam observat tempus ingrediendi, exemplo Juda proditoris. Et sane suggerere Satanam homini pravas cogitationes Scriptura testis est uberrima, quæ non modo Judæ impio in cor immisisse eum dicit, *) ut proderet Salvatore, sed & pio Davidi suggestisse *), ut numeraret populum. Et quanta hic fraus, quot technæ existant Satanæ, quantum calleat omnes aditus, ut peccata nunc extenuare nunc exaggerare noverit, nemo nesciet, qui tentationes Satanæ est expertus. Disputat enim, postquam per transgressionem malitia sive Satan introiit, singulis horis cum anima ut homo cum homine, uti pius abbas Macarius e) etiam testatur. Vbi simul observo, Macario hic & aliis in locis, æque ac aliis antiquioribus Ecclesie doctoribus, diabolum malitiam pariter ac malum & peccatum dici. Sicut Epiphanius f) Paulum ipsum diabolum peccati nomine existimat appellasse, dicentem: *) Peccatum occasione sumpta per mandatum, operatum est in me omnem concupiscentiam. Certe quicquid daemones agere, provehere, esse, producere, in se atque aliis noscere amant, peccatum est. Neque ignorantes forte peccant, aut delectantur peccatis hominum, nescii ea peccata esse. Norat certe diabolus peccatum esse DEOQUE exosum, †) si Jobus DEVM suum saltem commodi causa, & quod ipsi inde bene sit, religiose coleret. Et nisi nosset peccata hominum esse deflexiones à Divina lege, quid

†) Metk. XII, 29.
 Marc. III, 29.
 Luc. XI, 21.

*) I Joh. V, 19. 2 Cor. IV, 4. Eph. VI, 12.

De peccatis actualibus.

†) I Joh. III, 8.

*) Eph. II, 2.
 †) Eph. VI, 16.

*) Joh. XIII, 2.
 †) I Paral. XXI, 1.

*) Rom. VIII, 8.

†) Job. I, 9.
 II, 4.

*) Apoc.
XII, 10.

†) 1 Sam.
XXVIII, 16

De Morte.

*) Joh.
VIII, 44.

†) Sap.
III, 24.

*) Genes.
III, 4.

†) Ebr. II, 14

*) 1 Joh.
III, 12.

†) Job. II, 6.

quæso haberet; quo illos die atque nocte DEO deferret? *) Hinc non saltem tentatis à se, sed per obsessos vel pythonas aliis quibuscunque abditissima ac ipsismet non animadversa vel dudum obliterate peccata exprobrare potest. Cujus rei & *Sevennenses* Inspirati exemplum g) dedisse leguntur. Vti & personatus Samuel in Saulis exemplo non ignotum sibi esse testatus est, quid sit à DEO esse remotum & ipsum inimicum habere. Quippe nec POENÆ PECCATI ignari sunt dæmones, gaudentes & morte spirituali peccatorum, cum DEVS vita hominum propter peccata ipsorum recedit ab iis. & ex MORTE CORPORALI eorundem triumphantes. Equidem nos ipsi, nisi quotidie videremus alios alii mortem oppetere, nullum forte unquam mortis conceptum assequeremur. At homicida *) ille, antequam ullus unquam mortuus esset, mortem invidiâ suâ in mundum †) introducturus, mortis corporum quoque notitiam habebat, DEO, cujus *) verba rectius quam ipsa Eva servaverat, impudentissimè contradicens: *Nequaquam morte moriemini.* Dynasta quippe mortis, †) penes quem est robur mortis Apostolo teste. Nam quod DEVS verax, dicente eleganter S. Irenæo, h) mendax autem serpens, effectus ostensum est, morte subsequuta eos, qui manducaverunt. Simul enim cum esca mortem adsciverunt, quoniam inobedientes manducabant. Inobedientia autem DEI mortem infert. Propter hoc ex eo traditi sunt ei, debitores mortis effecti. In ipsa itaque die mortui sunt, in qua & manducaverunt. Sive enim sec. inobedientiam qua est mors, sive quod exinde traditi & facti sunt debitores mortis, sive sec. unum & eundem diem in quo manducaverunt & mortui sunt, quoniam una creationis dies (sive sec. hunc circulum dierum quia in ista mortui sunt in qua manducaverunt, h. e. parasceve, quam & Dominus ostendit passus in ea, sive sec. quod non sit super gressus mille annos, sed in ipsis mortuus sit, dies Domini enim sicut mille anni) sec. omnia qua significantur, DEVS quidem verax, serpens autem mendax ostensus est. Imo nec expectare potuit mortis doctor, dum naturale vinculum ob peccata solutum quempiam morti traderet, sed protoplastis, antequam ipsi mortem experirentur, mortis notitiam dare voluit, per Cainum, *) diaboli imaginem servantem, in occiso violenter fratre mortis cito suggerens exemplum. ita & alios quosvis morti ante diem traditurus, nisi DEVS, uti Jobi exemplum †) docet, prohiberet. Circapiorum enim mortem ignotum esse dæmonibus nequit, omnem ipse

ipsis potestatem omne robur esse *) extinctum. Cum CHRISTUS, quem, cum alias non possent, morte corporis sibi subicere occeperant, morte triumphaverit de illis, ut etiam ideo à pijs Christum morte sua testantibus †) vincantur summa sui cum ignominia. Quamvis ipsos & sanctorum *mortuis corporibus*, attendere, eaque sibi possidere, certamen eorum de corpore Moïsis, *) ipsis non ignoto, licet DEVS ab omnibus hominibus abscondisset, probare videatur.

*) Ebr. II, 14. Hof. XIII, 14.

†) Apoc. XII, 11. I Cor. XV, 57.

b) Conf. Cel. D. Zeltnerus in Disp. de *Imaginis diaboli loco divina*. Lati- us ubi explicatam hanc diaboli imaginem habes in pr. §. 14--17. b) *Adv. Hæreses* V, 24. c) *Adv. Hæreses* III, 8. d) *In Johannem* Tom. 32. p. 408. Ed. Huetii. e) *Homil. XI. §. 15. Conf. Præside S. V. Thologo D. Fectio* MDCCVI, a Cl. J. H. Loehnero habita *Diss. De Suggestionibus Satanae*. f) *Hæresis* LXIV. p. 512. g) *Parisiensis* l. c. p. 53. 125. sq. h) *Adv. Hæreses* V, 23.

*) Juda 9.

§. XIV.

Status enim RESTITUTIONIS hominum dæmonibus sollicitus quoque cognitus deprehenditur. In quem nullus homo sine acerbissimo illis sensu translocatur, unde eripientem homines ipsorum imperio violentiam, & accedentia illis privilegia, & resistendi vires, & restitutorum officia, prerogativas, armaque penitissime noscere avent, ut seducere denuo, & vel illius status figuram sibi- met induendo, suisque machinationibus prætexendo facilius fallere queant. Primus emergendi ex potestate Satanae gradus est POENITENTIA, dæmonibus contemptissima quidem & fastidiosissima, non tamen ignota. Scripturam quidem non reperimus hanc notitiam ipsis expresse tribuere. Neque ipsos unquam poenitet, nisi fraudis forte non callide satis susceptæ. Ipsosmet tamen variis formis indutos sæpenumero ad poenitentiam homines incitasse omnium seculorum testatur historia a). Idque ipsum est primum plerumque, quo organa sua commendant, uti huc ideo Sevensenses b) quoque referunt Theologi. Neque illis *mutatio mentis* eorum, qui aliquando illorum fuerant, perspicui nequit. *Peccatorum agnitionem* certe & contritionem maximam, ac desperabundam etiam, qui ex maligno erat, *) Cain testabatur. Piosque docent tentationes Satanae, quam pronus sit ad illa suggerenda. FIDEM autem ulli concedere nunquam suscipiet. Atque fidei mysterium diabolis videtur abditissimum. Neque tamen *scitum* illud, *) quod toties ignis eius telis objicitur, incognitum planè ipsi esse poterit. Cumque noscat

De Penitentia.

*) Gen. IV, 13. I Joh. III, 12. De Fide

†) Ephes. VI, 16.

eam promissionibus Divinis niti, inde est, quod illas aut in ludibri-
 um vertere tentet, aut ad firmandam quasi *ω ληθoφopias* signa po-
 stulare instiget, ut olim moechantem secum Phariseorum *) gentem.
 Nec ergo latet ipsum, fidem esse quæ vires †) dat fortiter ipsi re-
 sistendi ipsumque fugandi. Quæ sicut exiit ipsius imago, sic ima-
 go Divina reducitur. Ex qua, velut ex ungue leonem, *DEI servos* ag-
 noscit & in statum gratiæ restitutos. Quam ei notitiam *DEVS* ipse
 haud obscure tribuit, iterato dicens: *) *Annos animus adverti-
 sti ad servum meum Hiob, quod non sit similis illi in terra, vir inte-
 ger & rectus, timens DEVM & recedens à malo?* Et quamvis dissimu-
 lare velit superbus hostis animadversionem illius, responsione ta-
 men satis prodit, quam sollicitè ipsum noscere studuerit. Ut inde ad
 verba Satanæ, cum is ad *DEVM* revertisset, & unde veniret, quæ-
 renti, antiquam responsionem *circuivi terram* regessisset, non male
 annotet tributus *Origeni Commentarius c)*: *Subtiliter hoc fingit à di-
 abole, humiliationem tuam tegis, confusionem tuam minime depro-
 mis, quod à luto conculeatus fueris, quod à terra devictus, quod
 à pulvere fueris superatus. Lucem enim & pulvis & terra est Job
 propter terrenum corpus. Certe, dum ait Satan: Num gratis timet
 Job DEVM? monstrat, se probe nosse vera BONA OPERA non
 esse, quæ non procedant ex vera scaturigine, in *DEI* tantum lau-
 dem, adque gratum testandum animum, sed sui saltem commodi
 causa. Ita enim bene verba ista *ωδoφoγo* et idem Commentator:
 d) *Non pro tua dilectione te colit, neque propter tuam beatitudinem
 gratias agit, sed pro pecunia hujus blandimento te colit, sed pro-
 pter beatitudinem suam, rerumque plurimarum, quas hic possidet, co-
 piam quam dedisti ei non quod te datorem fateatur, sed ut ea ipsi ser-
 ventur, tibi gratias agit. Cumque idem calumniator dicat: pellem pro
 pelle & omnia quæ sunt viro dabit pro anima sua, ostendit itidem
 constare sibi PATIENTIAM veram & animi in adversis modera-
 tionem non esse, quæ amore sui & stoicæ tranquillitatis ac scepticæ
 ἀντιθέας omnem amorem suorum & naturalem quoque *σoφo* exuat,
 & modo illa pellis fervetur, e) alia omnia casui objiciat. Ex eo
 etiam, quod ignem de cælo fecit absumere greges Jobi docet cita-
 tus Commentator *Origenianus f)* colligere, quod probe norit Satanæ,
 quantum caveant ac dolcant pii *DEVM* iratum sentire, ita enim**

*) Matth.
 XII, 39.
 †) 1 Pet. V,
 9. Jac. IV,
 7.
 *) Job. I, 8.
 II, 3.

De bonis o-
peribus.

VI 100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

Verba nuncii: non, ut tu arbitraris a Job; est ex homi-
 nibus hic incursus, ha insidia, sed ex DEO est, de caelis est. Ignis
 cecidit non ex se, neque per se, sed caelesti iussione atque terribilis DEI
 praecipione, quemadmodum olim in Sodom & Gomorram. Non igitur
 omnino verum esse videtur, quod Augustinus g) dicit: daemones,
 si virtutum internam speciem possent in hominibus cernere, non ten-
 tarent. Sicut illam in Job nobilem ac mirabilem patientiam procul
 dubio si posset diabolus cernere, nollet a tentato superari. Utique di-
 abolus, salva notitia virtutum Christianarum, non optima sed pes-
 sima potius quaeque praesumit, quae ipsius virtus est, & utique supe-
 rari se non vult, neque perseverantem tentatorum fidem praevideat
 ut ob id ipsum tamen tentat, ut e perseverantia deturbet, nec, si
 praevideret se superandum esse, ideo destitutus esset a fidelium vexa-
 tione: quem juvat iis quomocumque agere facere, cum norit praeser-
 tim, quam incognitum suis existat Crucis mysterium, & quantum
 proficiat, si pii praeter aliis afflicti conspiciantur. Neque ipsum tamen pla-
 ne latet illud crucis mysterium, quod vel ex Jobi exemplo didicit,
 cum DEVM probe norit non sine causa nec insipienter quidquam ad-
 mittere. Vnde nec spiritualis plorum EXPERIENTIA, quam patientia
 ipsorum operatur, ignota illi manet, cujus quippe existit administer,
 perpetuae †) Intra etiam materiam praebens. Sicque ipse DEVS †) Eph. VI,
 indicavit *) Satanæ, Iobum se roborare adhuc in sua integritate. 12.
 Nec ignota inde ipsi arma piorum existunt. Experitur aciem †) Job. II, 5.
 gladii spiritus verbi DEI, ab ipso CHRISTO ita victus. Apposite †) Eph. VI,
 Irenæus, h) postquam hominem examinationem sententiae diaboli 12.
 h. e. imaginem diaboli dixerat, subjungit: Omnium autem artifex
 verbum DEI per hominem vincens diabolum & apostatam ostendens,
 e contrario subiecit eum homini, Ecce, dicens, do vobis potestatem cal-
 candi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici.
 Ut quemadmodum dominatus est homini per apostasiam, sic iterum per
 hominem recurrentem ad DEVM evacuetur apostasia eius. Sic tor-
 quet eum procul dubio notitia thoracis *) justitia, nam, ut elegan- †) Eph. VI,
 ter Augustinus, i) placuit DEO, propter erudendum hominem de 14.
 diaboli potestate, non potentia sed justitia diabolus vinceretur: atq;
 ita & homines imitantes CHRISTUM justitiam quærerent diabolum vin- †) Eph. VI,
 cere, non potentiam. Neque cingulum †) veritatis, neque ocreas 14. 15. 17.
 prompte i Theſ. V, 8.

De Crucis

†) Eph. VI,
12.
*) Job. II, 5.
†) Eph. VI,
12.

Luc. X, 19.

*) Eph. VI,
14.†) Eph. VI,
14. 15. 17.
i Theſ. V, 8.

De Oratione. promptitudinis evangelicæ, neq; galea spei fugiunt ipsorum notitiam, qui toties eis arcentur dæmones. Et omnium minime ORATIONIS ignari existunt & efficaciz illius. ad DEI enim invocationem contremiscant dæmones, & omnis subjecta virtus, ut Irenæus k) loquitur. Hinc orationi quam maxime se opponunt, ut ad eam tanquam ad communem luctam invitare Romanos necesse habeat

*) Rom. XV, 30. Apostolus, precor, dicens, *) *πρωτεύωντων μοι μετ' εμην* luctemini precibus pro me apud DEVM. Ostendit, notante Origene, l) quasi agonem habeat & ipse certamen orationis, adversantibus sibi sine dubio illis, de quibus dicebat: non nobis certamen est adversus carnem & sanguinem. Et certum est, quod isti omnes sicut adversantur fidei & resistunt pietati, sicut contrarii sunt justitiæ & veritati & omnibus bonis, ita sine dubio & orationi adversantur, primo in illo ne talis inveniat, qui in orationis agone desudat, ut leveat puras manus sine ira, quod & si quis obtinere possit ut sine ira sit, vix est ut effugiat esse sine disceptatione h. e. sine superfluis & vanis cogitationibus. Ex quibus omnibus patet amplissimam dæmonibus de homine restituto etiam luppetere notitiam, Imo mireris nec SECRETIORA Sanctorum bona, illum devoti pectoris ardorem, illud reconciliatæ mentis gaudium, illam tranquillitatem, illas delicias, illam in DEO heroicam confidentiam, tam abstrusa esse, quin & dæmonibus ea cognita existant. Quod perspicimus, si fraudes eorum diligentius observaverimus. Dum noscunt enim se adversus virtutem armaturæ spiritualis non profecturos, detrectant aperto Marte congredi: sed spiritualibus se immiscent, & illorum specie se insinuant non satis cautis etiam sanctissimis. Multiplices enim sunt horum impostorum †) *μεθοδείαι*, & alia semper via atq; iterum alia homines aggrediuntur, si fugati fuerint per priorem. Tantum abest, ut ex lucta cum fidelibus eousque evadant doctiores, ut victi pugnâ excedentes castrum artemq; ponant, & non amplius hominibus ad nequitiam sollicitandis operam suam conferant. Quod Origenis, m) vel Origene antiquius etiam commentum nullo scripturæ fundamento nititur. Rectius idem Origenes, n) dum historiam sanati lunatici ad allegoriam transfert: non errabis, inquit, si ejusmodi spiritualiter lunaticos dixeris dejici à spiritualibus nequitia in supracælestibus, & persape male habere, quo tempore nempe animos illorum invadunt affectus, cadentes nonnunquam in ignem inflammantur.

De bonis Sanctorum.

†) Eph. VI, II.

flamma.

flammationum: quando fiunt, juxta dicta in Osea, *) adulterantes velut clibanus succensus à flamma ad coctionem ambusti: aliquando in aquam &c. Certe enim cum Hosea non de venerea libidine, sed de devoto idolorum cultu loquitur, quem diabolus tam æmulū ardori cultūs & precum sanctorum producere potest. Ita Cardinalis Bona ex Richardo o) demones ait falsa devotione interdum decipiunt, quia quasdam orationes & meditationes, DULCEM AFFECTUM & LACRYMAS in anima producant, ut vel mentem in errorem, vel elationem, vel corpus perducant ad debilitatem. Male quosdam de salute aliorum incitant, sc. ut sibi ipsis minus attendant. Idem Diadochi sententiam refert, demonem interdum LUMINE quodam falso & apparenti animam afficere, quæ res multos fefellerit. Si quæ enim, addit, suavitas inde oriatur, sensus non excedit, mentemq; elevat in superbiam & sui aestimationem. Pluresque etiam in eodem de discretionem Spirituum libello Satanæ technas huc spectantes detegit. v.g. ut vix ingressi viam perfectionis, repentino ac temerario saltu ad ALTIORA presument adscendere, nondum eradicatis pravis habitibus, nondum in virtute probati. Ut cum cœperint gustare quam dulcis sit dominus, vanâ sui CONFIDENTIA se periculis temere exponant: Sic Gerson quoq; in libello de diversis diaboli tentationibus: NONnunquam ait ingentem mirabilemque dulcedinem in modum similitudinemque DEVOTIONIS inducit, ut in hujusmodi SVAVITATE hominis tota conquiescat fruitio. Nonnunquam sub HUMILITATIS specie & sese custodiendi facit, ut quis fileat ex contemptu, iracundia, superbia, vel, cum loqui deberet, ex vecordi pusillanimitate metu reticeat. Nonnunquam agit hostis, ut sancta intentione quis loqui incipiens, continuando sermonem ad plura defluat inordinate dicendo. Ex quibus patescit, dæmones etiam eorum notitiam habere, quæ multi non nisi experientia spiritali cognosci dicunt. Hinc & ad orationem, & preces sæpe adeo q) incitavit. Nota est in antiqua Ecclesia inde dicta Evchitarum hæresis, quos Theodoretus r) à dæmone deceptos revelationes jactitasse, & futura prædicere conatos scribit. Sic Satelianos à Satanæ cultu appellatos Epiphanius s) notavit profiteri MUNDO se RENUNCIASSE & sua omnia deseruisse. Et digna omnino est, quæ memoria recolatur Origenis t) sententia: Solicite caveamus hæreticos, quæ conversationis optime sunt, quorum vitam non

*) Hof.
VII, 4.

D

tam

tam DEVS quam diabolus instruxit. Nam est quedam castitas diaboli, i. e. decipula humana anima, ut per istiusmodi castitatem & mansuetudinem & justitiam possit facilius capere & falsis sermonibus irretire. Diversis diabolus pugnat insidiis ut miserum irretiat hominem, & bonam malis tribuit vitam ad decipiendos videntes, & malam bonis inurit conscientiam.

- a) Vid. ex recentissimis saltem B. Aug. Pfeifferi *Bedencken von dem Selbst zu Ober-Crossen* s. 17. 12. & Cph. Henr. Læberi *Bedencken von Offenbarungen recusum in Pantheo Anabaptistico & Enthusiastico* b) v. S. Rev. D. Chladenius *de Inspiratis sine spiritu* p. 34. Porstius *de Inspiratis* p. 53. sq. it. p. 47. 121. c) In operibus Origenis edit. Grynæi p. 404. d) pag. 386. e) Conferri meretur J. Marckii *Exegeticarum Exercitationum XIVta*, f) pag. 390. g) *De Genesi ad litteram XII, 17.* h) *Adv. Hæreses V, 24* i) *De Trinitate XIII, 13.* k) *Adv. Hæres. II, 5.* l) *in Epist. ad Rom. Lib. X, p. 618.* m) cuius ista verba habes *Homil. XV in Josuam. v. Huetius Origenian. p. 810.* n) *in Mattheum p. 310.* Ed. Huetii. o) *De discretionem Spirituum c. XI, Operum p. 262.* p) pag. 264. & p. 318. b. q) vid. Wierus *de Prestigiis demonum I, 10.* ac innumeri alii idem testantur. *De Sevennensibus conf. Summè Rev. D. Chladenii Disp. nupera de Inspiratis sine spiritu p. 34.* & laudatus sæpius Porstius l. c. pag. 47. 48. 121. r) *Hæreticarum fabul. Lib. IV, c. XI.* s) *Hæresis LXXX. pag. 1070.* t) *in Ezechielem p. 642.* Ed. Grynæi.

§. XV.

DE CHRI-
STO.

Non vero ita solum hominis restituti, sed & principiorum atque mediorem restitutionis illius, hoc est, operum MISERICORDIÆ Divinae notitiam habere Dæmones deprehenduntur. Primum inter illa merito locum, nemine, ut opinor, advertante obtinebit illud ὁμολογούμενος μέγα mysterium INCARNATIONIS Filii DEI. Assumturum enim fuisse DEI Filium in personæ unitatem naturam humanam, etiamsi homo non peccasset, nullo scripturæ fundamento nisi quidam a) asserunt. Quod B. Christ. Chemnitius memorat b) quorundam placitum, Augustini & Thomæ Aquinatis auctoritatem prætexentium, qui dicant, statim ab origine angelis fuisse revelatum mysterium incarnationis, quod futurus esset quidam homo Ἰεσὺς Χριστὸς & caput ac Dominus angelorum ac hominum, indeque Luciferum cum suis ansam cepisse rebellandi, indignum ratos angelica dignitate, si homini deberent esse subiecti, sicque ejus revelationis memoriam mansisse etiam in lapsis, merito ipse respuit,

spuit, cum utique, ut addit, *restauratio lapsi generis humani finis sit primarius hujus mysterii.* Restauratorem illum tamen HOMINEM futurum semenque mulieris, non viri, ipse DEVS in serpentis seductoris poenam revelaverat. Non minus autem, quam cum sanctis aliis Davidem, negantem *) hominem ab alio homine DEO reconciliari posse, satanam novisse DEVM futurum istum restauratorem, videmus exinde, quod Jesum Nazarenum, quem in ejus baptismo DEI filium dictum perceperat, talem statim existimavit †) qui patri ὁμοούσιος omnipotenti virtute possit lapides in panem mutare. Hunc tamen, quem tentabat, JESVM, esse illum ipsum Θεῶν Ἰσχυρῶν, non omnino certum illum fuisse, vel ipsa tentationis probat historia. Nam, ut bene Augustinus c), quando Christus temporalia suae virtutis effecta paululum suppressenda judicavit, & aliquanto altius latuit, dubitavit de illo demonum princeps, eumque tentavit, an Christus esset. Et, salvā diaboli de Messia Θεῶν Ἰσχυρῶν notitiā, videtur servari posse Ignatii sententia, quam Origenes d) refert, quamque etiam Hieronymus & Basilus secuti sunt, latuisse principem saeculi hujus virginitatem Mariam vel propter nuptias, quia virum habere putata sit. Cum tamen, ut B. Christ. Chemnitius e) ait, semper potuerit cognoscere claustra illibatae virginitatis, & idcirco nosse, ex illa virgine natum esse aliquid sine virili semine, cum optime, notante eodem, ex prophetiarum collatione concludere potuerit hunc esse Messiam Θεῶν Ἰσχυρῶν, cum audire potuerit annunciationem per angelos pastoribus factam, itemque prophetias & confessiones Elisabethae, Mariae, Zachariae, Simeonis, Hannae, Magorum, J. Baptistae, Petri, & aliorum; cum deinde MIRACULA JESV angelicis sensibus etiam malignorum spirituum, ut Augustinus g) loquitur, potius quam infirmitati hominum potuerint esse conspicua, quin revera cognita fuerint: utique deinde haec omnia memoriā colligens concludere potuit, hunc esse promissum illud semen mulieris. Hinc & daemones profitentur eum *) DEI filium †), filium DEI altissimi *), sanctum DEI, quasi respicientes Gabrielis †) verba: sanctum ex Maria nascendum dicetur filius DEI. Origenes h) quidem distinguit inter principes hujus saeculi, quos latuerit illud mysterium, & inter daemones. Et ait, quod minor in malitia noverit salvatorem, qui vero major in scelere & versipellis & nequam, ex eo ipso, quod in malo major

†) Genes. III, 15.

*) Ps. XLIX, 8.

†) Matth. IV. Luc. IV, 3.

*) Matth. VIII, 29.

Marc. III, II. Luc. IV, 41.

†) Marc. V, 7. Luc. VIII, 23.

*) Marc. I, 24. Luc. IV, 34.

†) Luc. I, 35.

*for est, impediatur nosse Filium DEI. Sed ea affert suæ hypothese de diabolorum restitutione inserviens. Alibi idem i) confert confessionem fidelium *): Vere es filius DEI. quod dæmoniaci nunquam dixerint, quasi animo iniquo dæmones eum talem fuerint professi. Sed ipse Spiritus S. testatur †) novisse dæmones Christum, adeoque vere novisse, & manifestare potuisse. Rectius igitur Augustinus: k) post illam Christi tentationem, cum angeli ministrarent ei, boni utique & sancti, ac per hoc spiritibus immundis metuendi & tremendi, magis magisque innotescebat demonibus, quantum esset, ut ei jubenti, quamvis in illo contemptibilis videretur carnis infirmitas, resistere nullus auderet.*

*) Matth. XIV, 33.

†) Marc. I, 34. III, 2. Luc. IV, 41

a) v. Disp. J. Frid. Mayeri *Utrum Christus fuerit in lumbis Adami peccantis* Disp. Viteb. 1686 habita §. 3. b) *De fide dæmonum* p. 25° sq. c) *De Civit. DEI* IX, 21. d) *In Lucam* Homil. VI. p. 214. e) *De fide dæmonum* pag. 23. f) pag. 25. Plura dat etiam J. Fr. Mayerus in *Problem. Acad. An Christum in statu exinanitionis diabolus pro naturali DEI filio veroque agnovit Messia?* g) l. c. de C. D. IX, 21. h) *Homil. in Lucam* p. 215. i) *in Matthaum* p. 257, 242. Edit. Huetii k) *de C. D.* IX, 21.

§. XVI.

De Redemtionem.

†) Genes. III, 15.

*) Matth. VIII, 29.

Marc. I, 24. V, 7. Luc. IV, 3. VIII, 28.

†) 1 Cor. II, 8. 7.

8. 7.

Opus REDEMPTIONIS, antequam absolveretur, magis latuisse dæmones videtur, quomodo illud exequendum. Norant utique †) *caput serpentis conterendum esse, amicitiam hominis cum serpente abolendam, inimicitiam substituendam, amicitiam vero cum DEO restituendam.* Norant ad se non spectare operis illius fructum. Hinc toties *) ad eum, quem noscebant Messiam, dicebant: *quid mihi tecum?* imo *torturam* ab illo & *sui perniciem* se saltem expectare profitebantur. At hoc modo, quem eventus docuit, opus redemptionis perficiendum esse, videntur ignorasse. Plures primitivæ Ecclesiæ Patres hanc in rem explicant verba Apostoli †) dicentis: *sapientiam illam in mysterio absconditam prædestinatam in nostri gloriam nullus principum seculi hujus agnovit. nam si cognovissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Certe cum noverint eum esse DEVM, qui perdere ipsos posset, cruciatus eorum augere, judicium accelerare, cum cernerent eum esse semen illud mulieris, in quo inimicitia illæ adversus serpentem satis se proderent, inter homines nunc comparentem, ut forti armato vasa ejus eriperet, virum sanctissimum, doctrina & exemplo plurimas animas ipsis eripientem, consultissimum

mum

mum sibi duxerunt in id elaborare, ut ex hominum saltem consortio
 tolleretur, necandumque præsumserunt, a) non sane cogitantes vel
 plane nescientes, MORTE peragendum esse redemptionis opus,
 quod sane ex sacrificiorum typis itemque ex variis prophetiis nos-
 se potuissent. Fusius hanc in rem Origenes, a) disserit: *Alius*
dicit filium, à DEO TRADITUM principi seculi hujus caterisque prin-
cipibus ejus. deinde ab istis traditum in manus hominum (videtur
*plura loca combinare, Petri nempe *) dicentis: Hunc consilio &*
præscientia DEI traditum sumsisistis per manus iniquorum, & Pauli †)
agentis habitantes Hierosolymis & principes eorum hunc non noscen-
tes petierunt à Pilato ut interimeretur) qui occiderunt eum. ut Jobi
bona primum tradita in manus Diaboli, qui ea tradidit prædonibus.
sic & eum tradidit princeps potestatis aëris qui operatur in filiis diffi-
dentia in manus hominum, in quibus erat & Judas, in quem post pa-
nem ingressus est Satanus. Considera tamen, pergit, quoniam Pater
tradens filium contrariis potestatibus non simpliciter tradidit eum,
sed propter misericordiam suam, ut salvaret genus humanum. con-
traria autem potestates tradentes Dominum in manus hominum, non
pro salute aliquorum tradiderunt eum, sed quantum ad se, quia
nemo eorum sciebat sapientiam DEI absconditam in mysterio, tra-
diderunt eum, ut inimica ejus Mors subjiceret illum sibi, sicut omnes
homines qui moriebantur in Adam. Sed & homines qui occiderunt
illum, voluntatem habebant non sec. voluntatem DEI ordinatam,
sed sec. voluntatem potestatum, qua filium DEI volebant fieri subdi-
tum morti. Verum sat cito tamen resciverunt dæmones veram ope-
ris redemptionis naturam. Si Origenem b) sequimur, Christo vix
mortuo, RESURRECTIONEM ejus recordati sunt, & memoriæ ponti-
tificum ac scribarum suggesserunt Pilatum accedere & custodes ex-
petere. quod tamen diaboli instinctu ipsos fecisse, mihi fateor per-
suadere non possum. Viderunt tamen mox dæmones cum sociis
*damnatis *) DESCENDENTEM ad inferos, non sane tanquam me-*) Eph.*
dicum in nosocomium, quod Origenes c) finxit, sed tanquam IV, 9. 8^a
victricem terribilem captivantem captivitatem. experti sunt ipsum
*venisse †) ut dissolveret opera diaboli. resciverunt ipsum *) †) I Joh.*
morte sua destruxisse eum, penes quem mortis robur, & liberasse quot- III, 8.
*quot metu mortis per omnem vitam damnates erant servitatis. Co. *) Ebr.*
gnove. II, 14. 15.

f) Apoc.
XII, II.

e) Act. XIX,
15.

gnoverunt se †) jam *vinci agni sanguine*. Nec RESURRECTIO ejus, nec ad coelos ASCENSIO, nec SESSIO ad dextram DEI ipsos celata deinceps dici potest. Qui virtutem MERITI, SATISFACTIONIS valorem, REGNI potentiam quotidie experiuntur. Ut vere jam dicere *) queant: *JESVM novi. & Justino teste, vim Christi nominis timeant demonia, tremuntia adjurata per illud*. Et quam accurate omnes partes salutaris de redemptione nostra doctrinae calleant, vel exinde patet, e) quod pars ejus nulla sit, quam non per organa sua, hæreticos, oppugnare tentaverint, quod systemata passim docebunt. Et quamvis animo veritati adversante, vere tamen dixit Præcipuus Socinianus: f) *Credis personarum ὁμοιομίαι Tertulliani, ὁμοιομίαι Justini, Allegorias Origenis, homousion Alexandri & Athanasii; credis articulos fidei tot conciliis fabricatos? ecquid in eo habes in quo demonibus prestes? qui, quacunquē, vera in iis sunt, longe melius quam tu sciunt, & falsa à veris longe perfectius cognoscunt*. Et quam per obsessos prodiderint articuli de Christo notitiam, prolixum foret enarrare, & supervacuum etiam, cum ex Scriptura de eo satis constet. Oraculum quod Augusto datum, de defectu oraculorum sciscitanti, Ge. Cedrenius ex Eusebio, & Suidas referunt:

Πᾶς ἑβραῖος κέλεται με θεοῖς μακάρεσσιν ἢ, ὁσίων
τὸν ἵ δόμον περιπεῖν, καὶ αἰδὴν αὐτοῦ ἵκεσθαι.

i. e. Puer Ebraeus diis beatissimis imperans jubet me hanc domum relinquere, & ad infernum redire, sublestæ merito fidei est viris doctissimis. Uti Sibyllarum quæ habentur illustrissima de Christo vaticinia constat pia esse diu post rei eventum vaticinantium commenta.

*) Conf. Theodoretus in Ps. LXVIII, 22, a) in Matthæum p. 313. sq. Ed. Huetii. b) πρὸς ἀρχόν III, 2. pag. 725. c) in libros Regum p. 35. Ed. Huet. d) in Dialogo cum Tryphone. it. Orat. ad Gentes. e) Specimen asserti egregium dat Magnif. & Gener. Præses in Præfat. Diss. fidentis Semen mulieris ab omni femine serpentino semper immuna habitæ 1706. f) in Epist. Jacobi. Operum p. 283. a.

§. XVII.

De Gratia
Applicatrice.

His tantis DEI Clementissimi operibus partam hominibus salutem quod eis, illam acquirere sibi & APPLICARE impotentibus, appropriat, singulare Divinae misericordiae opus est ac beneficium, pluribus actibus perficiendum. Cui ut eo sollicitius adversantur demones

mones

mones, ita illius actus singulos non ignorant. ILLUMINATIONEM existimares quam maxime latere æternis vinculis tenebrarum ad averna detrusos. Et dudum ab Ecclesia rejectum est, hodie quamvis in ecclesiæ lucem revocatum, *Origenis commentum*, quo ait: a) *Nescio annon ignis ille in futuro seculo qui incendit, habeat aliquid & quod illuminet.* Attamen dum †) *Spiritus erroris*, scriptura *) teste, tanto studio excæcat mentes infidelium, ut ne fulgeat eis illuminatio Evangelii gloria Christi, non omnino videtur ignorare illuminationis mysterium. Equidem quod Cardinalis Bona ait b): *quamvis demon possit alium incognita docere, quia tamen non respicit moralem discantis perfectionem, nunquam dicitur illuminare, non omnino verum est.* Vtique dæmon non illuminat, sed nec homo proprie illuminat, sed solius verbi Divini est illuminare, sive is qui illud proponit perfectionem theologiam discantis respiciat, sive non respiciat. Attamen notitiam illuminationis habere dæmones inde quoque patet, quod & huius simulacrum in hominibus quandoque effingere tentent. Sic idem Bona c) notavit; *Sexta hora oratio necessaria est, ait Basilius, ut liberemur ab incursum & dæmonis meridiano: ab insidiis scilicet malignorum spirituum, qui cum merito tenebrosa voluntatis in malo prorsus obfirmata nocte perpetua damnati sint, solent tamen ad decipiendos incautiores non solum diem sed & meridiem simulare.* Quam in rem affert Hieronymi †) dictum de hæreticis dicentis: *hi meridiem promittunt, sed quoniam Christi lumen non habent, non sunt meridies, sed dæmonium meridianum.* Equidem in hominibus notitia salutis, effectu licet salutaris adhuc dum destituta, usu vocabuli sat recepto, illuminatio dicitur. Eadem vero notitia, vel etiam eminentior licet dæmonibus competat, vel *Jacobo* teste, eos credere dicente, (quod cum de salvifica fide ipsemet accipi nolit, utique de prioribus saltem fidei salvificæ partibus, notitiâ & assensu, vult assumi, quas ipsis concedit) non tamen unquam ideo dæmon illuminatus sicut homo dici poterit. Infert enim illuminationis vocabulum respectum ad salutem, quam tenebris antea obrutus nunc tanquam ad lucis meridiem homo conspiciere potest. Diabolis vero cum salutis spes nulla supersit, neque iis lumen ad videndam eam accenditur, neque lux quantumcumque notitiæ lux ipsis est, quippe non ad præmonstrandam salutem

De Illuminatione.

†) 1 Joh. IV 6.

*) Eph. VI, 12

†) In Psal. XCI.

Jac. II, 19.

salutem

salutis viam, sed ad pudefactionem, confusionem, molestiam, & horrorem incutiendum data. Noscunt ergo illuminationem non suam sed hominum. Attamen quantum homo tum in notitia salutis, tum etiam in admittenda ejus efficacia profecerit, huiusmodi quidem quodammodo dæmones possunt, neutiquam vero certo scire. Nec constat ipsis an noscat hoc illudve, annon. An fidem revera admiserit. an conversus jamdum plene sit, quo temporis momento regeneratus sit. Hæc non noscunt dæmones, sed in pugnam adversus hominem descendentes demum quandoque experiuntur. Et vera in tantum est *Diadochi Photices* episcopi d) sententia: *Gratia DEI in profundo anime, i. e. in ipsa mente habitat. Omnis namque gloria filia regis intus, ut ait propheta, demonibus inadspicibilis.*

De Conversione & Regeneratione. Quanta vero CONVERSIONIS atq; REGENERATIONIS hominum notitia ipsis competat, ex dictis §. XIV de *pœnitentia & fide* jam constare potest. Neque modus gratiosarum harum operationum ipsis incognitus existit, qui ut p. p. videbimus, non ignorant quæ salutis existant media. JUSTIFICATIONIS etiam quod ipsos

De Justificatione. non fugiat notitia, patet, siquidem dum *justitiâ vincuntur*, ut *Augustinus* e) ait, non *potentiâ*, utique imputatâ Christi justitiâ quam maxime vincuntur, non nostrâ. Neque fallere falsosve omnes dixerit, f) qui dæmonem, sub specie animæ demortui, qui sine impetrata privata ABSOLUTIONE decesserat, comparuisse, eamque à ministro Ecclesiæ petiisse referunt. Ut & ignea Satanæ tela g)

De Renovatione. *De Adoptione.* ficationis & RENOVATIONIS quam callentes existant dæmones, ea itidem, quæ de *bonis operibus* diximus, manifestant. Atque ADOPTIONIS quoque notitiam prodidit tentator Christi, quem cum Filium DEI dictum ad Jordanem audivisset, primo quidem tanquam DEI filium naturalem eum poscebat opus omnipotentis peragere: mox vero dubitans tanquam *filium per adoptionis gratiam*

t) *Matth. IV* †) respexit, ad quales solum dictum *Psaltæ* pertinere non ignorabat. Vti neque PRÆDESTINATIONIS gratiosæ atque electionis ignari sunt, à qua ut ab omni gratia & charitate DEI, quæ est in Christo JESU Domino nostro, *separare nos volunt* Apostolo *) teste *angeli*.

†) *Matth. IV*
6. *Luc. IV*, 9.
De Electione.
*) *Rom. VIII*,
38. 39. 30.

angeli, principatus atque potestates, utique non nisi malignæ istæ. Vnde & GLORIFICATIONIS & æternæ beatitudinis, summi operis misericordiæ Divinæ, notitiam habeant necesse est, à qua saltem homines separare summa votorum ipsis existit. Nec obliti omnino credendi sunt status, quem ipsimet ab origine sortiti fuerant. Prodidit talem notitiam ille Spiritus pythoniæ puellæ, Paulum ejusque comites dicens †) *viam salutis* annunciare, h. e. monstrare qua via ad æternam perveniatur beatitudinem. Ipsum tamen spem salutis ante Christi adventum habuisse, quod cum *Justino, Irenæus* h) & *Epiphanius* i) Jallique Patres statuunt, ex scriptura probari nequit. Multo vero minus, quod ipsis etiamnum, vel in futuro seculo, ad salutem pateat reditus, quod non solum adversus *Origenem* Patres complures, sed etiam adv. hodiernos illius *ἄποκατάστασις πάντων* instauratores Theologi ostenderunt k) eminentissimi.

De Glorificatione

†) Act. XVII
17.

- a) *In Exodum* Homil. 13. p. 105. b) *De discret. Spirituum* c. 10. p. 358. a. c) *Divina Psalmodia* c. 8. pag. 736. d) *de Perfectione spirituali* c. 79. ap. *Petavium dogmatum Theol. de Angelis* I, 82. 2. e) *de Trinitate* XIII, 13. f) Memorat ejusmodi historiam *Vierus de Prestigiis dæmonum* I, 12. p. 29. a. Edit. Germ. fol. g) Recentissime à *Christiano Democrito* hic objecta refutata vide in *Magnif. Præsidis Exwegung des Buches Ch. Democriti: ein Hirt und eine Herde* p. 17. it. gründlicher und deutlicher Vortrag der Lutherschen Glaubens Lehren p. 220. f. h) *Adv. Hæreses* V 528. vid. ibi *Fovardentius*. i) *Hæresis* XXXIX. conf. ad h. l. *Petavius* p. 76. k) Hic saltem nominare licebit *Summe Vener. D. Fechtii Exercitatione de Chriasmis* annexam *Scrutinio profligatæ hæretificationis* c. 4. Ipsoque præfide habitam *B. D. Grapii Disp. de æterno Evangelio*. it. *S. R. D. Gebhardt*, in variis scriptis adv. *Petersenium* idem commentum refellentem.

§. XVIII.

Cum verò isthæc non immediate in anima hominis operetur Divina misericordia, sed per alia adhuc sua opera, sensibus hominum externis etiam patentia: putares dæmones sensibus talibus destitutos nec mediorem illorum habere notitiam. Sed uti constat, media ista esse verbum ac sacramenta: ita quanta VERBI quidem Divini notitia dæmonibus suppetat, supra §. VI perspeximus. Et quantum hanc peculiariter operum misericordiæ Divinæ per verbum ad homines applicationem attinet, eleganter observant Theologi ex parabola Salvatoris de quadruplici agro Satanam lacris adeo concionibus interesse, & illis in via rapere *

De Verbo DEI.

*) Matth. XIII, 19. Marc. IV, 15. Luc. IX, 12.

E

- †) Act. XIII, *à cordibus.* uti per filios suos, dicente graviter Paulo, †) *non cessas*
 10. *subvertere vias rectas Domini.* SACRAMENTORUM V. 7. notitiam,
 De Sacra- quam dæmones habeant, prodere videtur κακοζήλια gentilium, Sa-
 mentis V. 7. tana citra dubium aut auctore aut directore, istis ita usa, ut inde à
 gentibus ad Judæos ista manasse & hodie nonnullis credantur. Sic di-
 cente Origene, a) *Ægyptiorum idolis sacerdotes CIRCUMCIDUNTUR.*
 &, observante Delrio b) magi in partibus latentibus non raro di-
 aboli characterem gerunt. Ac iidem Ægyptii, Epiphonio c) no-
 tante, tempore paschatis Judaici, greges & arbores suas *minio il-*
linunt, tanquam alexiterio, ad imitationem sanguinis AGNI PA-
 *) Ex. XII, 2; SCHALIS, quo Judæi superliminaria illeverant, *) ut transfret va-
 stator. Perinde ut Apostolus idolis oblata sacrificia dæmonibus of-
 ferri †) asserit. Nec male Chaldaeus Paraphrastes, d) *circum-*
 30. *cisione signatos in ea confortari dicit, ne timeant à spiritibus nocivis &*
dæmonibus nocturnis. At circumcisionem cito celebratam esse pro-
 pter aliquem infestum Judæorum genti angelum, qui posset non cir-
 cumcisos ledere, circumcisos non item, male colligit Origenes e)
 ex loco Exodi, ubi angelus, ut ait, ante circumcisionem Eleazari con-
 tra Moysen valuerit, quo circumciso irrita facta sit illius potentia.
 *) Ex. IV, Nam Moses *) ipse illum, qui ipsum interficere voluit, Jehova ap-
 24. f. pellat, nec meminit istum id ministro alio quodam facere voluisse,
 ceu in Paschatis institutione ejus addit mentionem. De SACRA-
 De Baptis- MENTIS Novi Testamenti BAPTISMO & S. EUCHARISTIA dæ-
 mo, monum notitiam, quam vel κακοζήλια, vel apparendo, vel
 repugnando, tum per obsessos, tum per magos, tum per hæreti-
 eos prodiderunt, nimis prolixum esset edisserere. Baptismi Chri-
 sti spectatorem fuisse Satanam, non inconcinne ex subsecutæ ten-
 tationis ratione colligunt Theologi. Nec cum tum saltem Johanni
 baptizanti præsentem fuisse æque dilucide patescit, cum præsertim
 eo tot homines †) futuram iram, adeoque Satanæ quoque pote-
 statem, effugerant. De vario baptismo diabolico plura doctè tradidit
 1)) Matth. III, 7. Celeb. D. Ern. Sal. Cyprianus †). qui etiam Tertulliani g) locum
 memorabilem notavit: *Diabolus, dicentis, ipsas quoque res sacra-*
mentorum Divinorum in idolorum mysteriis emulatur. TINGIT &
 ipse quosdam, utique credentes & fideles suos, expiationem delicto-
 rum de lavacro repromittit; & sic adhuc initiat Mithra: signat illic
 in fronte

*in frontibus milites suos; celebrat & PANIS OBLATIONEM, & imaginem resurrectionis inducit. Ut vero alios à S. coenæ usu arcere h) solitus est Satanas, ita Sevensenses i) Spiritus ipsorum ad S. eucharistiam est adhortatus, à ministerio saltem Ecclesiarum ordinariorum amovens. Tractavit B. Christ. Chemnitius k) sigillatim quæstionem: An demones norint in SS. Eucharistia revera adesse corpus & sanguinem Christi? Et asserit eos, si velint fidem habere verbis institutionis, potentiam saltem habere nōscendi rem ipsam, licet modum præsentiae & unionem sacramentalem æque ignorent ac hypostaticam. Inprimis autem post ascensionem Christi & hodiernum, ex eventibus colligentes, certiores factos de veritate verborum institutionis, quæ ab initio ad resurrectionem usque tanquam à nudo homine prolata saltem habuerint, nec magni fecerint, adeoque tum adhuc veritatem ignoraverint. Cæterum de Huld. Zwinglio constat, quod de se ipse profiteatur l), anxie sibi cogitanti de sensu verborum institutionis, adpetente luce XIII Aprilis, in somno visu n esse monitorem adesse, quem ambigit albus an ater fuerit, qui dixerit ad eum: *Quin ignave respondes adverlario, quod Exod. XII scribitur: EST enim Phase, h. e. transitus Domini? Quod vero Fevardentius m) refert Lutherum de se scribere: diabolum ac se inter sese mutuam familiariter nosse. & plus uno salis modio simul comedisse, illumque dulci alloquio se frequenter convenisse, & nocte excitasse, atque stimulasse, ut contra Missam scriberet, & ad eam rem argumenta suppeditasse; eo turpiter mentitus est. Refert Lutherus noster in eo, quem allegavit Fevardentius, loco n) tentationes Satanæ, quibus ipsum quindecim jam annos Missam angularem administrantem sit aggressus, non dulci alloquio, sed quod sudorem sibi excussisse & pectus concussisse fatetur, vera quidem contra Missam illam obiciens, Verbo DEI nempe & conscientiam ipsius fundata, sed falsa elaturus inde, nempe desperandum igitur esse. Nusquam vero ait Lutherus instigante diabolo & argumenta suggerente se adversus Missam scripsisse. At hoc ille Megalander cum adversus abusum Missarum scriberet, diserte dixit o) Spiritus illos sanctosve viros, qui apparuisse, utque Missarum beneficio ipsis succurreretur precati, dicantur, diaboli fraudes esse, qui laborant verum Missæ usum astis illo abolere.**

a) Homil. in Jeremiam p. 85. Ed. Huet. b) *Disquis. Magicarum* L. II. quæst. 4. p. 253. c) *Heresi XVIII.* p. 39. d) *in Cantic.* III, 8. 9. ap. *Spencerum de legibus Ebræorum ritualibus* I, 4, 2, 5. e) *Contra Celsum* L. V. p.

263. Ed. Spencers. f) in *Selectis Programmatibus* p. 61. sqq. g) Ex libro *de Praescriptionibus adv. Hæres.* c. 40. Et in Edit. Froben, 1510, pag. 110. conf. & Ejusd. liber *de Baptismo* prope initium. h) Conferri meretur B. Scriverii verlohrenes Schâflein. im *Historischen Bericht* S. 21. 25. i) v. *Porstius* p. 47. sq. 123. von *Inspirirten*. k) *De fide dæmonum* pag. 13. sq. l) In *Coronide de Eucharistia*, sive *Subsidio Eucharist.* Verba ipsius exhibita invenies ap. Herm. *Wissium* Miscell. S. Lib. I. c. 24. 5. 27. qui cum Frid. *Spanhemio* Seniore Divinum agnoscat i. stud. insomnium, sed Contrarium ostendit Celebrat. Ecclesiæ nostræ Theologus Val. Ern. *Lächerus* in *der ausführlichen Historia motuum* P. I. p. 68. seqq. m) *Ad Irenæum* 1, 9. 4. n) *De Missa Angulari* T. VI *Altenb.* p. 85. b. sqq. c) T. II *Altenb.* p. 46. sqq.

§. XIX.

De Religio-
ne.

Horum vero Divinæ misericordiæ operum effecta plura jam §. XIV vidimus diabolo non esse incognita. Istorum quidam quasi complexus est RELIGIO, qua homo pridem DEO adversus, jam quasi vinculo religatur eidem & redunitur. Non id quocunque modo fieri posse, quod hodie quidam, quos an singularis an omnis an nullius esse religionis dicam ambigo, statuunt, rectius his dubio procul norunt dæmones. Neque temere B. Christ *Chemnitius* sæpius laudatæ Dissertationi a) corollarium subnexuit: *Quenam sit vera religio, diabolus non ignorat.* Sic enim per Pythonissam in Actis †) clamabat: *Servos DEI illos annunciare VIAM SALUTIS.* Merito tamen *Wierus* b) impietatis arguit sacrificulum, qui diabolum dixerat esse *Christianum*. Revera enim nunquam cessat *pervertere* *) *vias DEI rectas.* Atque ut inde singulos veræ religionis tenaces noscere laborat, exemplo Jobi: ita & horum DEO restitutorum hominum complexum, ECCLESIAM inquam, non minus agnoscit. Ita enim integrum *discipulorum Christi cœtum* popo- †) *Luc. XXII,* scit †) ad tentationum cibrationem. Novit draco ille magnus *, *mu-* *) *Apoc.* *hierem sponsam ac matrem Christi.* Novit & persequitur, undis eam ab- *XII, 4. 13. 15.* sorpturus & bellis sui deleturus. Atque licet *in petra fundatam,* †) *Matth.* non tamen cessat sanctam concionem illam †) variis erroribus & *XVI, 18.* hæresibus oppugnare. Revera enim, dicente Epiphanio a), *hæ-* *ses omnes porte illæ sunt inferorum, quæ adversus petram, & funda-* *tam in eo Ecclesiam nihil omnino virium habere possunt.* Vnde singula- *res cœtus,* pura verbi Divini prædicatione & intemerata Sacramen- *torum administratione extrinsecus quoque conspicuos, noscit & ag-* *) *Matth.* *XIII, 39. 29.* greditur. *Zizania* *) inspergit, & in his †) nunc thronum suum, †) *Apoc. II,* ut in *Pergamona* quondam Ecclesia, nunc synagogam suam adstruit *13. III, 9.* ut in *Philadelphensi.* Atque ex Ecclesiæ observatione, & eorum que in

in

in ea contingunt conspectu vel ipsam illam plurimorum mysterio-
rum notitiam ipsos quoque dæmones hausisse non invito Apostolo *) Eph. III, 10
credo me asserturum, quippe qui *) imperiis ac potestatibus in cœlesti-
bus per ecclesiam ait innotescere multivariam sapientiam DEI. Nec la-
tet dæmones, quantum Divinæ misericordiæ beneficium versetur cir-
ca tres STATUS HIERARCHICOS. Non ignorant, quam gratiosum *De Ministe-*
operum gratiæ effectum sit MINISTERIUM ECCLESIASTICUM. *rio Ecclesia-*
Distinguebat lat erudite ille in obsesso †) maligno Spiritus Paulum †) Act. XIX, 15.
Christi ministrum à circulatoribus exorcistis Judæis, dicens; *JESUM*
novi, & Paulum scio, vos autem qui estis? & in Pythonissa *) *) Act. XVI, 17.
de Paulo & sociis verbi præconibus clamabat: *Isti homines, servi*
sunt DEI altissimi, qui annunciant vobis viam salutis, integram
quasi definitionem veri ministri ecclesiæ edisserens. Nec Apосто-
los saltem agnovit ministros Christi. Perpetuum ejus in verbi mi-
nisterium odium omni seculo testatur, quantum semper ejus habeat
notitiam. Non semel saltem *in ore prophetarum Achabi †) olim spi-* †) 1 Reg.
ritus mendax exivit. Primos omnium semper verbi ministros sedu- *XXII, 22.*
cere satagit. Sinceros quoque Doctores omni tempore persequitur.
Hodiernum quoque non secus ac olim *Jesue adversatur *)*. stat à *) Zach. III,
dextris, ex accusatorum ritu, immundas eorum vestes, propriam ipso- 1. 3.
rum justitiam, non tantum coram DEO sed & coram hominibus &
ecclesia traducens, ut detrahat efficaciam ministerii illorum. Quo-
ties totum verbi ministerium eliminare tentavit? Etiam singula-
rem sanctitatem spirantes *Sevennenses d) ab ordinario verbi mini-*
sterio ut discederent, in mandatis acceperant. Nec hodie demum
foeminas in illud adsciscere tentavit. Quibus argumentis Quintilla
& Priscilla quondam id effecerint, Epiphanius e) consignatum rel-
quit, qui diabolum per eas ridiculos earum errores disseminasse f)
judicat. Neque ejus quod in MAGISTRATU POLITICO Divinæ
misericiandi est beneficium, ignari sunt dæmones. Hinc nusquam
fere magis quam in vera ecclesia magistratum impugnarunt. Non
olim saltem Sataniani g) nullo neque nominis neque sanctionis
θεοῦ, neque regionis Ἰσραὴλ, neque Legum firmamento se conti-
neri passi sunt: Sed & ut primum hisce postremis seculis purior sa-
lutaris Doctrinæ lux refulsit, ad hunc usque diem, non defuerunt
Satanæ discipuli, qui magistratum æque ac reliquos status hierar-
chicos

- chicos vellent ecclesiã eieetos. Et penes extraneæ religionis prin-
 cipes etiam animos occupant adversus populum DEI. Ita enim in
 primis aulas magistratum occupant, sicut Daniel †) principes regnũ
 Persiæ & Græciæ memorat. quæ ratione Origenes atque alii Patres
 *) c. XIV, 12. Jesaiam *) annotant Luciferum cœlo lapsum appellare dæmonem
 †) c. XXVIII regni Babel, & Ezechieli †) regem Tyri esse dæmonem, ejus regnũ
 120 magistratui se imprimis adungentem. Neque ignorare possunt
 maligni genii, à DEO esse institutos magistratus, cum inter ipsos
 met, ex primo statu, regni magistratus & subiectos habentis forma
 *) Luc. XI, manserit, ceu vel Salvator ipse *) concedit, etiam dæmonum regi
 18. 17. tribuens, quod probe noverit: cives regnum ampliandos juvandos
 potius quam coërcendos & discrucandos esse. Licet impuden-
 †) Luc. IV, tissime utique coram CHRISTO tentator ille †) se pro constitutore ma-
 5. 6. gistratum vendere fuerit ausus, ostensis omnibus terræ regnũ
 ei dicens: *Tibi dabo potestatem hanc universam & gloriam illorum,*
quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. Cum tamen, ut
 *) Joh. XII, *οσμανοραγοα **) tenebrarum hujus seculi sit, neque porci †) ta-
 30. Eph. VI, men ullius habeat potestatem: & non possit non nosse *) adversus
 12. impium *Saulem* ac *Achabum* & que, ac pium *Davidem* non nisi iræ
 †) Matth. Divinæ famulum se existere. In statu OECONOMICO Divini-
 VIII, 31. tus constitutam Parentum præ liberis, Dominorum præ servis præ-
 *) 1 Sam. rogativam tanto magis nosse censendi, quo magis illam quotidie
 XVI, 14. evertere nituntur DEO semper adversantes illi Spiritus. Nec CON-
 1 Reg XXII, JUGIÛ prohibitiõ inter †) doctrinas dæmoniorum esset, nisi nosset
 22 1 Paral. ea divinam id esse ordinationem. Pulchre *Theodoretus* h) de He-
 XXII, 1. coll. reticis, qui docente illos Satana nubere ac generare à Satana esse do-
 2 Sam. cebant, *Belium*, inquit, illi adversus creatorem hujus universi ge-
 XXIV, 1. rebant, ideo ne per matrimonium opificium ejus augetur formida-
 †) 1 Tim. bant. Vti libellus *Tobizæ* *) *Asmodeum* memorat, quibusque ma-
 IV, 1. 3. trimoniis possit nocere quibus nequeat, dissevit. Ipsorum vero
 *) c. III, 8. spirituum malorum vel inter se, veletiam cum hominibus conjugii-
 VI, 17. 18. um, quo etiam Patres nonnulli i) eos lapsos putarunt, nulla probabili
 ratione asseritur; multoque minus locus *Geneseos* †) id compro-
 †) c. VI, 2. bat, qui filios DEI filias hominum ambiisse memorat. Quam ve-
 teres quidam nectunt dæmonum genealogiam, locum *Jch. VIII, 44*
 ita legentes: *Vos estis ex Patre diaboli -- ille homicida est ab initio, &*

in veritate non stetit, -- quia mendax est, ipse & pater ejus: miris, etiam Doctissimum Alethinum k) amplexatum, cum istam loci Johannel interpretationem jam olim l) βιβλικώτα. Origenes meritò respuerit, Quæ vero his, ecclesiæ nempe ejusque statibus & Christo, & Gratia Divinæ adversantur, ANTI CHRISTUS & Babylon, & Sodoma, & Egyptus, nobis quidem nonnisi ex revelatione patefiunt, dæmonibus autem eo notiora facile cernuntur, ut pote quorum Babel domicilium *) est, & ipse Satanus est †) spiritus antichristi, *) cujus adventus est in Satana efficacia cum omni potentia & signis & prodigiis mendacibus.

*) Apoc. XVIII, 2.

†) 1 Joh. IV, 3.

*) 2 Thess. II, 9.

- a) De fide demonum. b) De prestigiis demonum V, 23. p. 361. 20. c) Hæreses LXXXIV. p. 903. sq. d) Val. laud. Porfirius de Inspiratis p. 47. sq. 122. 167. sq. e) Hæres. XLIX, p. 418. f) Hæres. LXXIX. p. 1058. g) Epiph. Hæres. XXC. p. 1069. h) in Epitome Divinorum Decret. De Virginitate i) vid. Petav. Dogmatum Theol. de Angelis III, 2, 2. 4. Fragmentum Enoch tributum eandem fabulam tradens habes in Bangii Exercit. p. 25. f. k) in notis ad Petavii dogm. Theol. de Angelis III, 3. 2. p. 94. l) in Johannem p. 308.

§. XX.

Restant opera divina JUSTITIÆ, quorum notitia dæmonibus tanto minus negari poterit, quo ea magis ad ipsos etiam spectant. REPROBATIONE hominum uti satanæ ditiones augentur, ita tentationes ad desperationem vergentes, dum sæpius lapsis vel gravius afflictis persuadere laborat eos reprobatos, in judicium ante descriptos, in iram constitutos esse, quamvis sua misceat mendacia, satis eæ tamen arguunt non incognita ipsi esse justa hæc DEI judicia. RESUSCITATIONEM MORTUORUM, corpora, peccatorum hic pariter ac variarum afflictionum consortia, ad poenarum vel præmiorum quoque communionem reducturam, nisi in tot exemplis vidissent, & in Christi resurrectione, tanquam summam regni ipsorum perniciem & pestem experti essent; sibi tamen non ignotam esse tum tot impugnationibus hujus doctrinæ, tum variis in assumta defunctorum specie apparitionibus, tum κακοζηλία & mortuorum in vitam fraudulenta reductione, qualem ab Hercule & Apollonio præstitam tradit Philostratus, a) satis monstraverunt. Et si nusquam se prodidisset Sovennensium spiritus, eo non Divinus, qualem se vendebat, sed mendax spectatus est, dum resuscitationem

De Reprobatione,

De Resurrectione mortuorum.

nem

De Extremo
judicio.

†) Apoc.
XII, 12.

*) Judæ VI,
2 Petr. II, 4.

†) I Cor. VI,
De Morte Æ.

terna.
*) I Sam.

XXVIII, 19.

†) Luc. X, 18.

Joh. XII, 31.

*) Judæ 6.

†) Matth.

XXV, 41.

Gen. III, 14, 15

*) Matth.

VIII, 29.

Luc VIII, 31.

nem Thomæ Emes promisit & tam severe jussit b) sperandam, *majus illud fore miraculum dicens, quam quo Salvator Lazarum excitavit.* Sic ex JUDICII EXTREMI notitia tanto acriori sævit furore, sciens †) *parum sibi temporis superesse, ad quod quippe judicium magni diei servantur aternis vinculis sub caligine *) angeli illi apostatae, ab hominibus †) etiam DEO restitutis tum judicandi.* Atque statim à morte corporis animas impiorum ÆTERNÆ MORTIS addici, quotidianâ quasi experienciâ scire possunt. Sic personatus Samuel ad Saulem, quem DEO exosum esse ante dixerat, *cras, ajebat, *) tu ac filii tui mecum eritis.* Noscunt quid sit à DEO rejectum esse, dum tanquam *fulgur è caelo †) ceciderunt, noscunt catenas tenebrarum sibi injectas *) aternas.* Noscunt aeternum sibi ignem paratum †) esse, idque vel inde à maledictione serpenti post seductum hominem illata. Ita enim Irenæus c) ipse ex illo Matthæi loco explicat DEI verba ad serpentem: *Quoniam fecisti hoc, maledictus tu ab omnibus pecoribus & omnibus bestiis terra. Hoc idem, dicens, & Dominus in Evangelio his qui à sinistris inveniuntur ait, abite maledicti in ignem aeternum, quem preparavit pater meus diabolo & angelis ejus. Significans, quod non homini principaliter preparatus est aeternus ignis, sed ei qui seduxit & offendere fecit hominem.* Licet alias idem Irenæus d) cum Justino credat dæmones ignorasse suam damnationem, ante Christi id nunciantis adventum. Certe initio statim ministerii Christi norant expectandos sibi esse *) *cruciatus βασιλισμῶν & paratam abyssum, saltem ne accelerarentur futuræ graviores pœnæ, obtestati.*

a) De Vita Apollonii IV, 45. b) v. Porphyrius l. c. pag. 58. 69. 164. c) Adversus Hæreses III, 35. d) L. V. c. 25.

§. XXI.

De Lege &
Evangelio.

Non vero minus, quam operum, etiam DIVINÆ VOLUNTATIS notitiam dæmones habere, nemo negaverit facile, & ex dictis etiam constare potest. Quippe qui S. Scripturam norint, & ad voluntatis Divinæ LEGALIS normam hominum actiones norint examinare & tum DEO tum ipsorum conscientia deferre & accusare. Et voluntatis DEI EVANGELICÆ notitiam non potest non habere serpens antiquus, cum vel ipsi & in pœnam ejus promulgatum

gatum sit *protevangelinum*. Vnde tamen evangelicæ pariter ac legalis voluntatis cognitio non nisi dolorem ac horrorem dæmoniis concitat, quæ quippe DEVM illum *ipsum*, secundum essentiam, opera & voluntatem ejus ita saltem *noscunt, ut contremiscant.*

Gen. III, 15.

Jac. II, 19.

§. XXII.

Nosci enim DEVM ita à dæmonibus, jam non amplius dubium existere poterit cuiquam, adeoque nec quod detur dæmonum Theologia. nisi forte ambigas, an habitus docendi, confirmandi ac defendendi cognita statim adsit, quibus illa adest notitia. Cujus tamen rei multo minus dubium quempiam habere posse existimarem, cum talium habituum facultates dæmonibus æque ac hominibus perditissimis ex primævo statu queant superesse. Meminit B. Lutherus a) historię, quæ diabolus Ecclesiastæ subito morbo correpti vices in sacra concione levarit, ea dexteritate & efficacia, ut lacrymas omnibus excitarit. Et quamvis ipse nolit veram venditare illam historiam, verisimilem tamen asserit, quod utique diabolus verbum, officium, & sacramenta CHRISTI tenere & dare possit, qui angelum lucis & DEI majestatem possit mentiri & simulare. Sic & primarius non ita pridem in Pomerania Svecica Theologus D. J. Fr. Mayerus diabolum doctoris Theologiæ pariter atque Philosophiæ munere quandoque fungi memorat. Ut exempla ab aliis cumulatim allata taceam, quæ sane in dubium vocare omnino nolum. Cum præsertim & ipsa S. Scriptura suffragetur. Certe CHRISTUS dum tam severe †) interdixit dæmonibus ne ipsum manifestarent, novit se ab iis manifestari h. e. clare doceri posse. Neque negaverit quisquam Apostolum, *) dum *linguis subterraneorum* etiam confitendum dicit, JESVM CHRISTUM esse Dominum in gloriam DEI Patris, dæmones etiam innuisse, cum & alibi †) angelis linguas tribuat. Neque minor erit in confirmandis & defendendis cognitio divinis mysteriis facultas, si vel jebente DEO in ipsius gloriam id facere teneantur, vel etiam ut in aliis fallere tutius queant, in nonnullis hoc faciant. *Severnenses* d) haud pauci dicta Scriptura recte & largiter allegasse memorantur. Quædam ex iis foemina librum contra inspirationes ejusmodi scriptum, spiritu suo lata, refutavit. alii peccata & vitia redarguerunt, contra sacerdotes, papam, ecclesiam, anti Christi regnum, missam, & ejusmodi alia cum zelo in-

An docere i.
sta & def. n.
dare possint?2 Cor. XI, 14
Matth. 17, 9.†) Marcæ
III, 12.*) Phil. II,
II, 10.†) 1 Cor.
XIII, 1.

vecti, & eos qui religionem abjuraverant, ut reverterentur, hortati sunt. Sic de Montani Spiritu jam olim retulit Eusebius d) quod etiam ελεγκτικὸς videri voluerit. At rectissime tamen Origenes e) Non vult DEVS, inquit, auditores nos fieri & discipulos demonum, neque vult, ut si quid volumus discere, discamus à demonibus. Melius est enim ignorare, quam à demonibus discere. Propter hoc & Dominus noster JESVS non dignatur à demonibus accipere testimonium, sed ait: obmutesce & exi ab eo. Quem etiam Apostolus suus Paulus imitatus, dolens convertit se & ait spiritui pythonis: Precipio tibi in nomine JESV Christi, discede ab ea. In quo requiras forte, quid dolens Paulus increpet spiritum pythonis? nunquid blasphemum dixerat? At non pro blasphemia doluit Paulus, sed pro eo, quod indignum judicaret sermoni suo à spiritu pythonis testimonium dari. Quod si Paulus sibi testimonium dare eum non patitur, sed dolet super hoc: quanto magis dolere debemus, si quando decipi videmus animas ab iis, qui, velut Divino alicui, spiritui Pythonis, aut ventriloquo, aut divinanti, aut auguri, vel aliis quibuslibet hujusmodi demonibus credunt?

Luc. IV, 35.

Act. XVI,
18. 17.

a) Von der Wind. Imisse T. VI. Altenb. p. 106. b) in Diss. Viram diabolus Christum in statu exinanitionis agnovit? p. 4. c) v. Porstii Historische Nachricht von den Inspirirten p. 48 47. d) Hist. Eccles. L. V. c. 16. p. 181. A. e) In Numeros p. 135.

§. XXIII.

VNDE AC-
QUISITA
Theologia da-
monum?

VNDENAM vero spiritibus tam malignis advenerit tantus sanctissimæ doctrinæ habitus, id quod secundum hinc tractandorum capit est, non æque facile decerni hic quidquam posse videtur. Quænam pessimis & corruptissimis creaturis facultas cognoscendi optima? Quod Optimo, imo Ter Optimo Maximo ac Immutabili Numini, luci inaccessæ, studium sua permittendi perditissimis? Quod si consideremus omnes modos, quibus creaturam rationis participem in Divinorum notitiam pervenire posse novimus, ex nullo eorum dæmones istam suam Theologiam acquisivisse dici ita fere possunt, quin dubium aliquod superesse videatur. Aut enim ea in ipsa creatione indita & concessa est; aut ipso rerum eventu magistro, atque experientia docente, acquiritur; aut ratiocinantis tacitæ virtute indagatur; aut accipitur per Divinam revelat o-

neque una quæ e vel talia quæ sup medio intellectus creatura faciem
patris

Patris cœlestis, & mentem DEI proxime conspicit; aut per media consequitur Divinorum mysteriorum cognitionem, v. g. per verbum, quo modo hominibus viatoribus concedere thesauros suos Sapientissimæ placuit Opulentia; vel alia ratione Spiritibus corporeo organo carentibus peculiari & accommodatori. Num vero hisce modis dæmones quoque Theologiam facti sint, quidnam dubitare vel negare vel etiam asserere siveadeat, curatius meritò expendetur.

§. XXIV.

Excellentissimam DEI cognitionem dæmonibus quoque in ipsa eorum CREATIONE collatam fuisse, dubio caret. Ejus vero partem vel nihil ipsis post eorundem lapsum remansisse, tam hominum ex lapsu orta ignorantia siveadere videtur, qua tantam concretæ sapientiæ jacturam fecimus, ut ejus vix tenuissima rudera indagare liceat, per rerum creatarum sensum de creatoris existentia & natura colligendo, detegenda, subinde tamen dicente stultorum corde: non est DEUS. Sed & ipsa S. scriptura id comprobat †) *diabolum in veritate non stetisse, & *) angelos peccatores æternis tenebrarum vinculis constrictos esse asserens.* uti recte Origenes a) per tenebras exteriores inter pœnas infernales memoratas opinatur, non tam aërem aliquem obscurum sine lumine intelligendum esse, sed de his, qui profunda ignorantia tenebris immersi extra Divina intelligentia lumen effecti sunt. Ut adeo & facultas intelligendi Divina, & objecta sacrae notitiæ dæmonibus adempta videantur. Vnde & B. Wilh. Lyserus; b) *Quod concreatam attinet Theologiam, veram accepit diabolus. Sed hæc amissa est. Nulla enim illi reliquia post lapsum sunt concedenda, uti homini tamen conceduntur. diabolus enim irreparabiliter lapsus est in tenebras, quibus nil lucis adest concreata.* Atque id profecto extra omne dubium est, non exiguam jacturam dæmones quoque fecisse concretæ ipsis sapientiæ. Neque dubium est, intellectum ipsorum quoque ignorantiæ & obli-
†) Joh. VIII. 44.
*) Judæ 6.
a) 2 Petr. 11, 4.

ne B. Mich. Waltherus c) *caligo*, ait, *aternam gratia & lætitia Divi-
ne privationem notat.* Hæ tenebræ utiqve & intellectum ipsum oc-
cuparunt, nam totos eos hæc perpetuo constrinxerunt vincula.
Supereffe vero dæmonibus Theologian; adeoque & objecta notitiæ
rerum Divinarum, & facultatem ea noscendi, non prorsus iis esse
adempta, nihil secius salvis, quantum perspicio, Scripturæ dictis asserti
poterit. Non temere idem B. Waltherus, d) *ex gratiâ creationis*,
ait, *habent FACULTATEM credendi veritatibus Divinis & humanis,*
*quia haud dubie ipsis, tanquam spiritibus sagacissimis, plura natu-
ralia post lapsum fuerunt relicta, quam homini.* De cujus asserti
veritate non nunc juvat ex causis ejus prolixè ratiocinari. Allata
hactenus uberrima Scripturæ & Experientiæ testimonia sat aperte
hanc iis facultatem vindicant. Et quis credat Protoplastos post la-
psum Divinorum mysteriorum non magis gnaros mansisse, quam
hodie recens nati existunt infantes? Nulla hoc Scripturæ cogit as-
sertio. Multo vero minus probabile est dæmones omnium myste-
riorum statim amisisse notitiam, cum ipsi corporis expertes, multo
minus quam homines, mutationi sint obnoxii. Licet, ut dixi, ex
incuria & fastidio atqve odio DEI dum hæc illave diu non cogita-
runt, ea facile sint obliti. Ita tamen, ut nihil obstet, quo minus
cito eorum recordari possint. Neque, stante notatâ à *Cassiano* dæ-
monum differentiâ, negavero, alios plus aliis amisisse, & adhuc
hodiernum magis magisque amittere concreatam divinorum notitiam
impuros illos scelerum præfides & stercoreos deos. Imo in non-
nullis eam dudum forte omnem esse deletam. Verum tamen illos,
quorum tam amplam Theologiam supra recensuimus, ejus haud par-
vam partem ex concreatâ reliquam habere: negari nequit. Quod
Joh. VIII, 44. Salvator ait *diabolum in veritate non stetisse*, id non evincit, eum
omnem veritatis notitiam amisisse. Recte B. Alb. Græverus e) dum
hanc quæstionem tractat: *Virum in demonibus omnis notitia natu-
ralis penitus sit ablata?* de isto loco respondet: *Dictum Christi Joh.
VIII non videtur hoc velle, quod diabolus nullam veritatis cognitio-
nem habeat, sed quod veritatem non profiteatur. Potest enim is qui
mentitur veritatem agnoscere, imo proprie loquendo, omnis qui men-
titur veritatem novit. Si non novit veritatem, nosse autem se pu-
tat, mendacium quidem seu falsa dicit, sed proprie & accurate lo-
quendo non mentitur, quod Scaliger annotavit Exerc. II, §. 5. Merito igitur*

to igitur Celeb. Lintrupius f) *Non ausim*, inquit, temere omnem demonum *θεωλογίαν* promiscue falsam pronunciare, ut non aliqua illis, utut minime spiritualis aut salutaris, historica tamen & literalis veritas Theologica relinquatur. Non tam ex visione quidem, (ut habet J. Lud. Fabricius) quam ex creatione residua & experientia aucta. Neque scio annon rigidius paulo omnem iis concreatam Theologiam ita penitus amissam dixerit Wilhr Lyserus, ut nulla illis reliquia post lapsum supersint, & nihil adsit lucis concreatae. Ex Judæ vero loco ipse quoque Origenes dæmonibus non omnium Divinorum ignorantiam tribuit, qui potius Voluntatis Divinæ legalis notitiam iis competere ex eodem comprobat, nisi, dicens, g) lege, dicente quod agi debeat, & quod agi non debeat vetante, tenerentur cœlestes ordines, nunquam de iis diceret divina scriptura: angelos quoque qui non servaverunt principatum suum, sed dereliquerunt propriam domicilium, DEVS Judæ 6^a ad iudicium magni diei aternis vinculis in tartarum constrictos sub caliginere servavit. Vnde constat inesse his legem, qua non observata passi sunt hæc qua superius scriptura testata est.

a) Περὶ ἀρχῶν p. 708. b) *System. Theolog. Theol. Exeget.* p. 4. c) *Harmonia Biblica* ad 2 Petr. II, 17. d) *Ibid.* ad Jac. II, 19. e) *Centuria h. Illustrum questionum Theol.* p. 219 s. f) *Lineament. Protheoria Theol.* §. 7. g) *In Epist. ad Rom. Lib. III. ad cap. III.* p. 498.

§. XXV.

Minus igitur dubium est, dæmones istam suam Theologiam *An per experientiam?* EXPERIENTIA magistrâ etiam acquisivisse & augere. Cum enim remanserit eis facultas noscendi Divina, attendere utiqve operibus DEI in tempore evenientibus, eorumque notitiam acquirere possunt. Non possunt utiqve turpissimi sanctissima, perditissimi salutaria, neqvissimi rectissima secundum eorum naturam experi- ri. †) *occultata est à volucris cœli, à potestate aëris, Divina sapientia, non gustant videntve quam benignus sit Dominus.* Co- †) Job. XXVIII, 25. gnoverunt tamen ita creationem hominis. ipsi lapsus humani auctores svasoresque extiterunt. DEVM natum hominem ita resciverunt. ejusque morte suorum operum interitum suamque potestatem extinctam experti sunt. attendunt servis DEI, vident neqvissimi integros, rectos, timentes DEVM & recedentes à malo. experiuntur se ab hominibus DEO reconciliatis vinci atque conculcari. cernunt inquieti sanctorum pacem & tranquillitatem, & in- vident

vident perpetuo restituta hominibus bona omnigena. Sic eos baptismi Christi spectatores fuisse Theologi statuunt. Sic naturali sagacitate, ut ait B. Chemnitius, a) credere possunt miracula pro doctrina cœlestis veritate à Christo & Apostolis facta non esse magica, sed vera & Divina. Sic *) in Ecclesia demonibus quoque multivaria DEI sapientia innotescit.

*) Eph. III, 10.

a) De Fide demonum, pag. 39.

§. XXVI.

An per Conjecturas?

Conjectando atque RATIOCINANDO quo minus demones in ulteriorem Divinorum notitiam penetrasse asserantur, persuadet tum recondita horum mysteriorum natura, tum defectus studii penes depravatissimos quo proficiant in scientia sanctissima. Quemadmodum futura conjectent, Lutheri verbis §. IX exposuimus. Sed illa revera mundana sunt, non mysteria Theologica. Quod Irenæus a) dicit: Invisibilis poterat DEVS angelis esse propter eminentiam, ignotus autem nequaquam propter providentiam. Invisibile enim ejus cum sit potens, magnam mentis intuitionem & sensibilitatem omnibus præstat potentissima & omnipotentis eminentia. Unde etiam, si nemo cognoscit Patrem nisi Filius, neque Filium nisi Pater, & quibus Filius revelaverit, tamen hoc ipsum omnia cognoscunt, quandoquidem ratio mentibus infixæ moveat ea & revelet eis, quod est unus DEVS omnium Dominus; eo non amplius quidquam angelos ratiocinando assequi asserit, quam quod Paulus †) etiam gentibus corruptissimis concedit *ἴσως* & Θεῶν ex operibus animadvertendum. Omnino vero reconditam DEI sapientiam, & quæ noluerit DEVS iis innotescere, ratiocinando nunquam assequentur. Cum tamen facultas intelligendi Divina amplior sit quam hominibus supersit; quem vero studium proficiendi non præstat, eum metus suarum rerum, horror augendorum cruciatuum, nocendi libido, forte etiam frivola curiositas addere possit animum scrutandi nonnunquam consilia Divina: non negari plane poterunt ratiocinando qualitercunque proficere in Theologia sua. Sic B. Meyerus b) thesin constituit: Christus in statu exinanitionis, post tentationem, à diabolo pro filio DEI naturali & Messia cognitus est, cognitione non evidenti & omnino certa, sed inevidenti, subinde conjecturali & opinione firma. Atque ante eum laudatus sæpius Christ. Chemnitius c) Dicimus, ait, cum B. Gerardo nostro

†) Rom. I, 19, 20.

nostro

nostro: Noverunt daemones CHristum in statu exinanitionis fuisse DEI Filium & verum DEVM, non per certitudinem scientiæ, sed per conjecturam opinionis firmæ, & magis suspicari quam nosse censendi sunt, ut loquitur Hilarius. Sic idem d) fidei capita omnia eos credere asserit, quod convincantur, ratiocinando utique, tum evidenti rerum experientia, tum per vera miracula pro fidei articulis facta, quæ à falsis miraculis optime discernunt. Facile tamen concessero ipsos omni perspicacia ac sagacitate sua nunquam eorum, quæ ratiocinando saltem assequuntur, mysteriorum atque operum Divinorum certam atque plenam nancisci notitiam. Et sane ad ipsos inprimis spectare dixero gaudium Salvatoris nostri *) Gloriam dicentis tribuo tibi, Pater Domine cæli & terræ quod hæc occultaveris sapientibus & intelligentibus, & revelaris infantibus. Enimvero Pater ita placuit tibi.

*) Luc. X, 21
*) Matth. XI, 25.

- a) Adv. Hæreses II, 5. b) In problem. An CHristum in statu Exinanit. diabolus pro naturali DEI filio, veroque agnoverit Messia?
c) De fide daemonum p. 31. conf. p. 25. sq. d) Ibid. p. 19.

§. XXVII.

Vti vero nihil est, quod statuere cogat, demisse DEVM dæmonibus ea quæ in prima concesserat creatione: sic gravissimæ e contra obstare videntur rationes, quo minus idem eis postea quidpiam arcanorum suorum revelasse, aut in penitiorum ipsius conspectum & cognitionem eos admisisse credi queat. Equidem posterius illud, quod longe plures inficiabuntur, admittere DEVM in sui propiorem INTUITIONEM dæmones, & sine medio illis revelare, vel pati ut coram adspiciant in ipso arcana sua consilia, facilius adhuc videtur asseri posse, licet maximæ etiam deterrere queant difficultates. Novimus in eo summam aliquando nostram beatitudinem constitutam, quod DEVM simus visuri †) sicut est. Atque recte beatum semper angelorum sanctorum statum colligimus ex eo, quod semper intueri dicantur *) faciem Patris cælestis. At dæmonibus, postquam semel beatorum statu exciderunt, neque gustus unquam beatitudinis poterit tribui. Verumtamen nexus non insolubilis videtur intuitionis in EI cum intuentis beatitudine. Maxime naturalis & attemperata spiritibus, sejunctis à corpore, DEI cognitio videtur per visionem & adspicium. Semper autem boni angeli DEVM vident, quia semper eum videre delectantur.

An per intuitionem?
†) I Joh. III, 2.
*) Matth. XIX, 10.

At

†) Job. I, 6.
II, 1. 1 Reg.
XXII, 21. 19.
2 Paral.
XIII, 20. 18.

At ob DEI odium claudunt oculos dæmones, neque volunt semper adspicere, cumque etiam ad se & alia quæcunque extra DEVM à DEO defecerint, non possunt *semper* adspicere. Quando vero vel metus ut diximus, vel nocendi libido, vel prava curiositas ipsos compulerit sciscitari decreta DEI atque placita, tunc utique ad DEVM intuendum convertunt mentis aciem. Id quod S. Scriptura clare comprobat. Hoc enim est, quod dicit: †) *Venit Satan in medio filiorum DEI, ut staret coram Domino. Exiit spiritus & stetit ad facies Domini.* Auctor *Commentarii in Jobum* qui est in *Operibus Origenis*, multum quidem rhetoricatur a), quod diabolus non possit stare coram DEO, nec in persona venerit, sed consiliis, cogitationibus, desiderio & nequitiae suae meditationibus, quæ à sanctis angelis ad DEVM oblatæ fuerint. *Gregorius Papa c)* ita, ait, *Satan inter angelos in conspectu Domini adfuit, quia vis divina, quæ intuendo penetrat omnia, non se ipsam videntem immundum Spiritum vidit. Quia enim & ipsa, quæ DEVM fugiunt, latere non possunt dum cuncta nuda sunt superno conspectui, Satan adfuit absens presenti. Sicut cæcus, cum in sole consistit, ipse quidem solis radiis perfunditur; sed tamen lumen non videt, quo illustratur. Sed utrisque clara reclamant litera, quæ cum filiis DEI Satanam, adeoque æque ac illos prope DEVM adstitisse dicit. Et Gregorium ipse *Petavius c)* fatetur sibi non satisfacere, nam, addit *eiusmodi est, quod illic factum esse scribitur, ut non perpetuo continenterque fiat: sed raro & certis temporibus. At conspectui Divino nunquam non expositus est Satan. Neque cæcus est, quod facultatem videndi DEVM nullam habeat residuam, sed quod videre ob malitiam aut non velit aut non possit. Quod vero Auctor questionum ex V. & N. T. inter Athanasii opera d)* comparentium, dubium movet, quod in cælum ascendere non potuerit, unde detrusum cum Scriptura memoret, istud nec assertum est in Jobi locis. Quod si cælum connotet beatitudinem comparentis in eo, recte idem in terra id factum asserit, non enim beatifica est diabolo visio, cum cælo ita accepto i. e. beatitudine exulet. Coeterum cælum utique ascendit & Divinis se miscet, nam Paulus clare memorat†) τὰ πνευματικὰ τῆς πορνείας ἐν ἐπιθεωροῖσι. At ratione status dæmonum bene *Sehletterus e)* intuitivam eorum cognitionem à conspectu judicis*

*) Eph. VI,
12.

judicis in ἡκῶ essentia & operatione presentis Ps. CXXXIX, & nuncupatam scribit. Quo pertinent B. Macarii verba: si sol hic, qui est creatura, illustrans loca cæno plena, nequicquam lade- tur: quanto magis Divinitas, si fuerit cum Satana, nec inquina- tur nec polluitur? --- Si vero quis dicat proprium locum habere Satanam, proprium quoq; DEVM, circumscriptum eum facit, us- que ad eum locum, ubi habitat nequam. Vti verò Sancti quoque angeli non omnia vident in DEO, nisi quæ ipse illos videre per- miserit, sicut in tempore demum cognoverunt mysterium incarna- tionis Christi à seculis in DEO absconditum, & sicut ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ipsis innotescit multivaria DEI sapientia: dæmones mul- to minus conspiciere amplius DEVM secundum essentiam & volun- tatem ejus poterunt, quam quousque permiserit. Nunquam ta- men aliter nisi ut severum ipsis judicem cum tremore & horrore conspicient, uti & statim exiisse a facie Domini dicuntur. E con- t) Job. I, 12, trario autem non admittere solum DEVM eosdem, sed & accerse- 11, 7. re nonnunquam ad videnda decreta sua, probabile est. Certe ex his constat, non abhorreere à veritate, quod ex intuitione quoque DEI Theologiam suam acceperint dæmones.

- a) Tomo I. p. 379. sqq. & 404. Edit. Grynæi. b) 2 Moral. c. 3. citatus Pes- tavio Theol. Dogmatum de Angelis I, 10, 9. c) l. c. d) Tomo IV. qvzst. II. e) Tract. Theol. Protheoret. p. 7. citatus Sever. Lintra- pio in lineam; protheoria Theol. §. 7. f) Homilia VII. §. 2.

§. XXVIII.

At per media certa REVELARE DEVM dæmonibus quidpiam *An per re-
mysteriorum Theologorum, id majores fere dissuadent difficulta velationes
tes. Non patet, cur DEVS ea quæ ignorant dæmones, & quæ omni- mediatas?
bus sibi residuis facultatibus assequi non possunt, manifestare iis
velit, Gratia istud opus est, cujus incapaces sunt nequissimi: Su-
pernaturalis iis erit scientia, non modo quam naturæ rerum creatu-
rum consideratione haurire nequeunt, sed quàm maxime, quam viri-
bus suis naturalibus etiam de his quæ sunt extra mundanorum sphæ-
ram non possunt indagare. Cur vero DEVS perditissimis, adeo super-
naturale quid ut noscant, media concederet? cur spontaneam eo-
rum & malitiosam ignorantiam tollere laboraret? Interpres Consi-
liorum DEI est Filius DEI, qui id officium ab origine mundi
multifariam, postremo ipse coram hominibus assumpto vere humano Ebr. I, 1,
G ore*

Joh. I, 10.

Matth. XI,
27.

I Cor. II, 11.

ore executus est. Nemo DEVM vidit unquam, unigenitus DEI filius qui in sinu patris est, is nobis annuntiavit: Johannes Baptista testatus est. & ipse Salvator dicit: Nemo novit filium nisi pater, & nemo novit patrem nisi filius, & cui filius voluerit revelare. Quid vero dæmonibus cum CHRISTO? Quod si hæc ratione hominum saltem dici putes, en clare Paulus ait, quod sicut nemo norit quæ sunt hominis nisi hominis spiritus, ita nullus norit quæ DEI sint, nisi DEI Spiritus. Quod si omnis mediocrius revelationis applicatio Sancti Spiritus opus est, quid hæc ad spiritus immundos? Gratosum est & salutiferum Spiritus Sancti ministerium, quid ergo dæmones attinet æternis tenebrarum vinculis ad tartara abjectos? Nec frustra DEVS opus quidpiam suscipit. Nihilominus doctores Ecclesiæ plures tam veteres quam recentiores talem revelationem dæmonibus concedere videntur. Augustinus a) ait innotuisse Dominum dæmonibus per occultissima SIGNA præsentia. B. Quenstedius tribuit b) eis notitiam rerum supernaturalium & ex revelatione haustam. & J. Fr. Meyerus c) ex singulari Divini Numinis revelatione ipsos Theologiam supernaturalem habere asserit, quo ex scriptura is cum aliis refert notitiam mortis Saulis & temporis interitus illius. Ut Quenstedius fatanz ita remotionem sepius protectionis Divinæ à Jobo; it. successum fraudis penes Achabum, revelata notat. Ireneus postquam dixerat d) Filium ab omnibus accipere testimonium, quod vere homo & quod vere DEVS, à Patre, à Spiritu, & ab angelis, ab ipsa creatura, ab hominibus, & ab apostaticis Spiritibus, & ab erroribus, & ab inimico, & novissime ab ipsa morte; subjungit: Omnia autem Filius administrans Patri perficit ab initio usque ad finem, & sine illo nemo potest cognoscere DEVM. Singularis est B. Bucheri sententia e) à Spiritu S. esse notitiam mysteriorum in diabolo. Qui tamen idem non sentit cum Sigvolkio f) DEI Spiritum in diaboli quoque esse propugnante. Licet enim Bucherus quoque veram, Divinam, ac spirituales rerum spiritualium intelligentiam in diabolo esse dicat, negat tamen salutarem esse, nec nisi in pœnam divinitus concessam dicit. Nimirum non statim à gratia & ex gratia est, quanda DEVS malitiosam dæmonum ignorantiam tollit, & eis sublimem rerum spiritualium notitiam certis mediis manifestat. Utique neque minimum opus frustra DEVS suscipit. Omnia nempe in sui facit gloriam. Hanc vero non gratiosis solum promo-

vet

vet operibus penes homines; sed & dæmonibus, tum ut Dominus potens mancipiis, præcipiendo, tum ut justus judex vincētis, pœnam irrogando vel augendo, potest ea quæ ignorant revelare. Sic Augustinus g) innotuit, ait, non sicut angelis sanctis, sed sicut eis terrendis innotescendum fuit, ex quorum tyrannica quodammodo potestate fuerat liberaturus predestinatos in suum regnum. Et Irenæus h) Dæmones, inquit, videntes filium dicebant: Scimus te, qui es, sanctus DEI, omnibus quidem videntibus & loquentibus filium & Patrem, non autem omnibus credentibus. Oportebat enim veritatem ab omnibus accipere testimonium, ut omnes juste judicentur, & ea quæ in Patrem & Filium fides ab omnibus comprobetur, i. e. ab omnibus confirmetur, ab omnibus accipiens testimonium, & à domesticis quoniam & amici: & ab extraneis, quoniam & inimici. Non igitur probari potest Thomæ Aquinatis i) assertio, ad gratuitam & eam quæ per gratiam habetur veritatis in Dæmonibus cognitionem referentis, quod de secretis Divinis tantum iis revelatur, quantum oportet. Licet enim pro eo afferri posset, quod gratiam primi articuli, quam nos dicimus, illic indigitarit: Certe ἀκύρωτος gratia illa diceretur primi articuli, quam pro gratia per lapsum amissa dæmones reciperent. Non igitur gratia dici poterit, quod ad ignorantiam levandam DEVS dæmonibus certa quædam revelet, sed justitiæ potius ac dominii effectum erit. Quamvis etiam ministerio Filii DEVS reveletur dæmonibus juxta Irenæum, quamvis juxta Bucherum à Spiritu S. tribuatur notitia mysteriorum dæmonibus, non tamen gratia est ea, sed imperium, imo juxta ira & severum judicium. Fateor tamen mihi phrasas illas, cum horridiusculi quidpiam præ se ferant, non videri facile adhibendas. Revelare autem DEVM dæmonibus etiam supernaturalia, utiq; negari non poterit. Ipsa scriptura testatur agnovisse dæmones JESVM Nazarenum, quod CHRISTUS esset. Ipse vero Salvator noster, cum Petrus eum filium DEI vivi confiteretur, hoc, respondebat, caro ac sanguis tibi non revelavit, sed pater meus cælestis. Neque dæmonibus igitur idem mysterium corruptam ipsorum naturam plene revelare potuisse patescit, sed ipsum DEVM in terrorem ipsorum signis quibuscunque illis id manifestasse.

Matth. XVI.
17.

a) De Civitate DEI IX, 21. b) System. T. I. p. 454. th. 37. 39. c) In problemo an CHRISTUM in statu exim. diabolus agnovit. p. 6. d) Adv. Hæreses IV, 19. e) De Notitia literalis & spiritali. p. 11. f) T. II. Apocalypst. Pe-

terfen. tract. 5. citante Magnif. & S. V. D. Fechtio in Coll. ad. Syll. Disp. L. §. 3. f) De C. D. IX, 21. h) Adv. Hæreses IV, 14. i) Summa Theol. P. I. qvæst. 64. art. 1.

§. XXIIIX.

*An per
Scripturam
Sacram?*

VERBUM DEI denique atque S. SCRIPTURAM etiam inter causas Theologiæ dæmonum comparere, jamjam ex supra §. VI dictis constare potest. At quæ virtute influant in mentes perditissimas sacra DEI eloquia, id hodie inprimis minus expeditum videtur. Cum ea humanis verbis & literis humanis prolata & consignata sint: ad alias creaturas propriè non videntur spectare. Ipse Origenes, a) sciendum est, inquit, quosdam ex uno principio delapsos esse in tantam indignitatem & malitiam, ut indigni habiti sint institutione hac vel eruditione, quæ per carnem humanum genus, adjutorio virtutum celestium, instituitur, atque eruditur, sed è contrario etiam adversarii & repugnantes his qui erudiuntur atque imbuuntur, existant. Qui tamen passim omnes dæmones etiam reparandos, & statim in hæc proxime sequentibus aliquando restituendos eruditionibus angelicis & sublimioribus statuit. Quod si nec spectat ad dæmones Divinus sermo, quæ ille efficaciam quandam eis sui notitiam dabit? Furto igitur & furtivâ solertiâ eos suscipere illam notitiam asserunt magni nominis Theologi. Et vere quidem Augustinus b) ac eleganter, ea quæ de civitate sanctorum & Christo mediatore quandoque dicunt, audita à sanctis prophetis vel angelis, aliena vera appellat. Vidimus tamen etiam Divinum sermonem suo modo ad dæmones pertinere. Atque uti per alia media, ita omnino ac quam maxime per verbum DEVS dæmonibus se revelavit, qui & ipsi humano sermone non protoplastos modo, sed & secundum Adamum, & homines nunquam fere non alios aggressi sunt. Initio statim Protevangelium, feralis dæmonibus sententia, ipsi serpenti seductori promulgata est Divino sermone. Et salvator noster, cum tentaretur à maligno, suo exemplo docuit omnes sectatores suos adhibere illum gladium Spiritus tanquam dæmonibus nec ignotum nec evitandum. Cumque omnis Divina revelatio in pœnam Satanæ ordinata sit, vix eum libido supplicia sua furandi sæpius incedere potest. Certum saltem DEO invito nihil furto subtrahi posse. Vtcunque autem furto sit acquisita dæmonum Theologia, non tamen eo mutare poterunt DEI verbum, quin eam, quam debebat, DEI notitiam ipsis conferat, quod

Gen. III, 15.

Matth. IV, 4.

Eph. VI, 17.

quod vel eorum hinc quoque conceptus horror comprobatur. Duo confert humano intellectui efficacia Divini sermonis, facultatem illum percipiendi, & ipsas *ἰστορίας* Divinæ doctrinæ. Vtrumque opus est gratiosum Sanctissimi Spiritus, ad salutem hominum tendens. Quæ sancti Spiritus intentio cum plane cesset, dum diabolis quædam manifestat, facultatem verbum ad salutem suscipiendi eis tribuere non potest. Facultatem autem capiendi ad terrorem & damnationem nemo iis negat. Deinde dispar facultatum dæmonibus residuarum, & earum quæ hominibus restant, ratio supra §. XXIV clarior evasit. Hinc facultatem novam per verbum intellectui dæmonum accedere, nemo quod sciam asserit. Ipse B. Bucherus c) quæ verbis ulterius hic, quam alii, processit, *diabolum ait intellectus per virtutem Divini verbi elevato mysteria quædam intelligere, ut eorum veritatem & auctoritatem Divinam negare non possit, at novas intelligendi vires non accipere.* Nimirum nulla in dæmones, vel minimâ ex parte, cadit renovatio. Et hoc est, quod & B. Waltherius dudum dixit: *Fidem dæmonum tantum historicam Theologi referunt ad generale duntaxat DEI auxilium, quod motione non nisi generali extra Christum is præstat creaturis bonis vel malis.* Hinc diserte B. Christ. Chemnitius e) quod diximus, ait, *Diabolos per naturalem quandam facultatem credere, illud intelleximus de facultate credendi quam habent ex gratia creationis, non autem de objecto credendo, quomodo id ipsum illis innotuerit an per naturam, an per revelationem? Etenim libenter concedimus quod mysteria gratia non ex naturali sagacitate, sed unice ex revelatione verbi cognoscere possint.* Revera igitur *ἰστορίας* Divinæ doctrinæ confert dæmonibus DEVS vi verbi sui, non frustra ad ipsos etiam prolati. Jure itaque Summe Venerabilis Præceptor meus, Magnus D. Fechtius f) *Divinam ac Divinitus excitatam* dixit dæmonum notitiam, diserte tamen protestatus, *se non dicere diaboli notitiam Spiritualem, eo sensu quo irrogenitorum notitia spiritualis est, i. e. ex operatione Spiritus Sancti ad hominem convertendum ex DEI intentione tendens, cujus diabolus capax non sit.* Cumque Summe Reverendus Bergensis Abbas D. Breithauptus citra dubium negare nolit hac virtute, quam modo vidimus, influere in mentes dæmonum Divina eloquia, non video, cur etiamnum in nuperrimo scripto suo g) *Divinam* dicere veteres

diabolorum notitiam, cum vel ex ipsius hypothese multo magis ea Divina dicenda fuerit, quam impiorum Theologia. Requirit enim, ut quid vere Divinum sit, ut dicatur tale non à solo objecto ejusque auctoritate, sed ut modus recipiendi etiam ordinationi Divinae sit conformis & spiritualis. Jam de objecto notitiæ diaboliæ non est dubium. Hoc cum DEVS à diabolo recipi velit non nisi cum tremore & horrore, neque dubium esse possit diabolum illud semper cum horrore ineluctabili capere, utique modus recipiendi etiam ordinationi Divinae nunquam non erit conformis. De evangelicè spirituali receptione autem penes dæmones contendere, incongruum esset. Et ex p. a. dictis clarum esse potest, quod in hac quoque revelatione præstat tum Pater, tum Filius, tum Spiritus S. neque eam primi nec tertii articuli gratiam, sed meri imperii & justitiæ Divinae opus esse: Ut igitur adhuc dum immotum stet S. V. D. Fechtii argumentum, *Quaecunque notitia justitiæ divinae in diabolo horrorem terroremque excitat, ea est Divinitus excitata.*

a) *περί δεχθῶν* I, 6. p. 682. b) *De Trinit.* IV. 17. c) *De Notitia liter. & spirituali.* p. 11. d) *Harmonia Bibl.* ad Jac. II, 19. e) *De fide dæmonum* p. 39. f) *Epistol. Anti-Prædestinat.* p. 90. 71. g) *Epist. Anti-Pelag.* P. II. p. 105. f.

§. XXX.

QUALIS SIT Theologia dæmonum? Certiores itaque, opitulante Gratiâ Divinâ, de Existentiâ & de Originibus Theologiæ dæmonum, facilius jam perspicere poterimus **QUALIS** illa deniq; dicenda, sive in se, sive ratione subjecti sui, dæmonum nimirum, sive ratione aliorum tum angelorum sanctorum, tum hominum, tum ipsorum dæmonum consideretur. Id quod tertium ac postremum hic tractandorum caput restat, eâ qua fieri potest brevitate, adhuc explicandum.

§. XXXI.

An vera? Scientia n Theologicam constat inferre notitiam veram, firmam certamque, atque vivam. Diabolo vero talem nequaquam tribui posse videtur haud paucis. **VERAM** notitiam Divinorum mysteriorum ut hominibus impiis, ita multo magis diabolis dene-gandam esse contendit Celeberr. Abbas Bergensis D. Breithauptus. **Urget** imprimis dictum Salvatoris *), veritatem in diabolo esse diferte negantis. Regesserat Theologus de Ecclesia meritissimus, summo Ven. D. Fechtius; a) *Quid inde sequitur? In Judæis & in diabolo*

*) Joh. VIII, 44.

abolo

abolo, cum verbo DEI obnituntur, veritas non est: ergo nec, cum
 verbo DEI non obnituntur? *ἡ διαβολῆς πισύσσει ὅτι θεός ἐστίν*,
 Jac. II. 19. Ergo verum hoc non est? Profitentur, Christum esse Fili-
 um DEI Matth. IX, 29 Marc. I, 24. III, 11. inprimis Luc IV, 41. Act.
 XIX. 15. Ergo nec hoc verum est? Anne cum Spiritus S. dicit
ἡ δεισάτω, ἵνα Χριστὸν αὐτὸν εἶναι: nobis dicere licebit non noverant,
 vel mendaciter noverant? Cumque responderet summe Rev Abbas b):
 Quam horrendum hoc legenti verba Christi: non est in diabolo veritas?
 notaretque confundi notitiam historicam cum spiritali & vera, quæ
 fit, cujus effectus & redundans inde affectus sit verus seu proprius ve-
 ra cognitionis DEI. addens tamen: Ecquis obsecro Theologorum con-
 cedit, DEVM & Divina apprehendi à diabolo, sicuti sunt? Qui ne po-
 test quidem potentiam passivam obedientialem è verbo admittere ad
 vere cognoscendum: Reposuerat S. V. meus Præceptor c): An vero hor-
 rendum est dicere in diabolo veritatem esse, quando ad Christum dicit:
 Novi quis sis, quoniam tu es Christus Filius DEI? Quumq; monuisset se
 non spiritalem dixisse diaboli notitiam eo sensu, quo irrigenitorum spiri-
 tualis est, subjunxerat: Quo non obstante verissima est ejus notitia, quia
 cum objecto, quod apprehendit, convenit, à quo veritas cujuslibet cognitio-
 nis unice denominatur. Quo diabolorum notitia adeò vera est, ut dum
 non tantum norant (*δαίμονια πισύσσει*) DEVM esse, sed eundem
 etiam esse peccatorum severum vindicem, ideò intra animum suum
Φρίττωσι, horrescant, pœnasque cum Panico metu exspectent Jac. II,
 19. Cur non simili, quo me, modo Apostolum invadit Anti-Pelagi-
 us: horrendum est, legenti verba Christi; non est in diabolo ve-
 ritas, tamen in os magistro contradicere discipulum diabolus credit
 iudiciumque divinum extimescit. Et deinde d): Ecquis Theologorum
 non ita concludet: quicumque DEVM apprehendit ut unum & justum,
 is apprehendit DEVM SICUTI EST. Item quicumque Christum con-
 cipit ut DEI filium Marc. V, 7. ut filium altissimi Luc. IV, 41.
 quem Christum esse noverat Act. XIX, 15. miraculorum evidentia
 convictus, ut ait ad locum Jacobi D. Hornejus, is eum apprehendit
 SICUTI EST. Nempe licet non secundum totum esse sui, quod ad scien-
 tiam ut talem non requiritur, vere tamen. Ex quibus, me etiam
 tacente, manifestum est, tum quod, tum quo sensu ve-
 ra fit dæmonum Theologia. Nondum tamen admittere id voluit
 Celeberr.

Celeberr.

Celeberr. D Breithauptus, in postremo suo scripto e) regerens: *Veritati, quam CHristus negat in diabolo esse practicam & affectivam, perverse opponitur objectiva seu historica, qua sc. objectiva hoc etiam loco predicatur in eo verissima, cum expresse apposito falso illo principio, quod verum unice ab objecto denominetur.* Vbi in meam rem quod spectat, lubens assumo, quod CHristum dicit diabolo practicam saltem & affectivam veritatem negare, quæ sane cum historica ac objectiva non minus male confundetur, quam, ipso antea notante, notitia historica cum spiritali. Unde vero denominanda sit objectiva veritas nunc non disputabo. Nemo vero, nisi justo morosior, vitio mihi dabit, si objectivam veritatem Theologiæ illi dæmonum tribuens cum Ven Præceptore meo, eam monuero me non aliunde quam à solo objecto denominatam indigitare. h. e. quia notitia diabolorum objecto conveniat, & illud apprehendat intellectus eorum ita sicut est. Et hanc veritatem competere dæmonum Theologiæ, non opus erit pluribus nunc probare. Certe cum ipsi met DEO placuerit dare dæmonibus suorum mysteriorum notitiam, non nisi conformem objectis suis suæque menti concedet. Et tuto asserere possum, minus etiam dæmones repugnare notitiæ illi assumendæ quam homines, vel ex ea ratione, quia non ad salutem sed in pœnam conceditur, non ex gratia sed ex iustitia, iudicio & imperio, cui resisti posse nemo affirmabit. Sicque non restitisse eos scriptura testatur, quod *) *cognoverint CHristum, quod manifestare potuerint, quod noverint JESVM illum esse CHristum, quod sciat diabolus se exiguum temporis præstitutum habere, diserte asserens.* Vti vidimus eos DEVM secundum essentiam opera ac voluntatem, non modo ut sibi tremendum, sed & ut hominibus, quos contemnant, quos oderunt, quibus invident, gratiosum, adeoque in tantum, quantum noscant, plane sicut est, cognoscere. Licet nihilominus tenebrarum vinculis constricti maneant, non tantum pravæ voluntatis, horroris item atque tremoris caligine occupati, sed & veram illam notitiam ex propriis deturpare, ac pervertere suis mendaciis laborantes. Ut & hoc sensu veritas non sit in illis. Quam verborum istorum CHristi sententiam Origenes f) præferre videtur, dignum, ait, *quisitum est, quomodo veritas dicatur non esse in diabolo utrum tan tem quod nullum dogma verum habet, sed quæcumque opinatur,*

*) Marc. I, 34
III, 12. Luc.
IV, 41. A.
poc. XII, 12.

natur,

natur, falsa sunt? an potius quia particeps Christi non est dicentis: Ego sum veritas? rursus tertio addubatur, annotaturis quibusdam, num dicere oporteat non esse veritatem in eo qui quaecunque mendacium opinatur, etiam cum multis veris ipsum opinetur. Ut enim mendacium est quod ex innumeris, quae valde vera sunt, & uno mendacio contextum: sit in eo qui cum multis veris unum mendacium opinatur, talis est complexio, ut in illo dicamus veritatem non esse. Quae ratione Alb. Grauerus g) Dictum Christi inquit non videtur hoc velle, quod diabolus nullam veritatis cognitionem habeat, sed quod veritatem non profiteatur. Cumque utique peculium ipsius ac proprium sit mendacium, non male cum Augustino h) Theologiam ejus appellabis ALIENA VERA, per quae fideles DEI, si possit, ad SUA traducat. Utique enim nunquam cessat adversari Divinae Veritati, & pervertere vias Domini rectas.

a) *Disquisition, de vera rerum satyrum notitia* p. 167. §. II. b) *Epistol. Anti-Pelag.* P. I. p. 73. 80. c) *Epistol. Anti-Prædestinat.* p. 71. d) p. 77. 78. e) *Epistol. Anti-Pelag.* P. II. p. 107. f) *In Johannem* pag. 319. Ed. Huetii. g) loco alleg. ad §. 24. h) *De Trinitate* IV. 17.

§. XXXII

Ob has ipsas dæmonum tenebras ac insignem malitiam non *An certa?* semper plena certitudine stipatam eorum Theologiam, neque FIR- MUM, CERTUM ac dubio carentem circa cognita omnia ASSENSUM iis semper constare, facile concessero. Inde sunt qui coactos illos credere asserunt, quando credunt. Contra quos tamen recte B. Meinerus a) urget, mentem naturæ intelligentis per se ferri ad assensum omnis veritatis, & ad illum cogi haud posse. Si ergo dæmones, arguit, veritatem perspicue vident, certe non inviti, sed liberi, non coacte, sed sponte, ex inclinatione mentis naturali illam apprehendunt & credunt. Addit: hoc quidem concedimus, nonnulla quæ credunt displicere dæmonibus & ingrata esse, hinc tamen nec coactionem fidei, multo minus absentiam historicae fidei inferre licebit. Et sic voluntatem eorum dein cogi Christ. Chemnitius b) infert, non quidem violenter sed moraliter, quia nim. per evidentiam luculentam non possunt negare id, quod alias per malitiam obstinatam libenter negarent. Quorum idem explicat dictum Ambrosii c) diabolum per naturam Christum DEVM profiteri asserentis. Quæ eo rectius se habent, cum fundentur ipsius Jacobi auctoritate, qui cum eam ipsam vim Jac. II. 19. notitiæ in voluntatem dæmonum asserat, qua contremescent, sane plenam

H

plenam

plenam persuasionem & convictionem ac certitudinem firmissimam de cognitis DEI rebus tribuit dæmonibus. Nec enim tam stupidi cogitari possunt veteratores spiritus, ut eum exhorrescerent, quem non firmo cum assensu & certissimè noscerent Dominum omnipotentiam terribilem, & per omnia severum ipsis iudicem. Patet igitur, solidis etiam ex fundamentis S. V. D. *Fechtium* d) in recentiori illa de Theologia impiorum controversia asseruisse: *Diaboli assensus, cum credit DEVM esse, verissimus assensus est, non falsus & mendax, aut dubius & incertus. Quam validus est assensus, qui Φρίξιν seu tremorem in animo operatur? perfectissimus igitur & plusquam perfectissimus est assensus.* Regessit quidem D. *Breithauptus* e) non assensum illum verum esse seu proprium vere cognitionis, quippe qua non efficiat tremorem, sed pacem & gaudium. Nec esse vere indolis, ex qua dicendus sit assensus vere Divinus, seu Divina fide immotus perfectus & perfectissimus, eo sensu ac fine ut huiusmodi notitia & assensus materiales partes & fundamenta sint fiduciae salutaris. Hic enim si diabolo assignatur, diabolo cum hominibus quasi una eademque ad salutem via assignatur. Respondit Ven. Praeceptor meus f) veram utique cognitionem etiam horrorem efficere, dicente Θεοπνεύσω Davide: *cohorruit praetimore DEI caro mea & a iudiciis tuis timui mihi Psalm. CXIX, 120.* Habere non tantum potentiam obedientialem (quam etiam denegaverat iis S. R. Abbas) ad vere cognoscendum, eos qui juxta *Osiandrum ad Jacobi l.c.* certissime sciunt unum esse DEVM, sed actum ipsum cognitionis certissima & immota. Subditi scientiam, quam novit magistratus obedientum esse, vere indolis, immotam, perfectam & perfectissimam esse, quamquam non obediat sed recalcitret. Eamque ipsam subditis fundamentum esse & partem materialem fiduciae in magistratus beneficia ponenda, si notitiam in effectum obedientiae deducant, & timoris poenarumque, si obsequi detrectent. Si subditus ea perpetraverit peccata, que perpetuum carcerem meruerunt, sententia lata, non cessat pristina notitia eaque vera, perfecta, perfectissima: sed cessat fiducia in magistratus clementiam ponenda. Et tum ipsi non amplius una eademque ad salutem via cum reliquis, qui viam sibi ad gratiam non praecluserunt, assignatur. Ex quibus de ratione assensus dæmonum, & certitudine notitiae eorundem satis patet. Nec asserta illa oppugnavit amplius S. R. *Breithauptus*, in postremo scripto expresse

preffe

preſſe dicens g) non negari notitiam diaboli qua talem eſſe certam; deſiderans ſaltem probationem aſſerti, illam eſſe vera indolis ex aſſectu; quod fallaciter deſertum queritur. Ipſe tamen reſpondet ad eam, quæ pro defendendo illo aſſerto allata fuerat, comparationem diaboli cum ſubdito carceri mancipato: *in regno mundi penes ejuſmodi ſubditum fiducia non eſt pars ejuſ fidei, qua credit qua à ſubdito credenda ſunt, an propterea non eſt pars fidei in regno DEI? De qua vero re paulo poſt conſtabit.* Quantacunque vero ſit certitudo dæmonum, & quam acerbus ejuſ effectus iis exiſtat, ut primum tamen ad ſua redeunt mendacia, ſcelera, fraudes, & à facie domini quaſi exeunt, tantum detrahere videntur ſuæ certitudini, quantum mendacia ſua fatagunt ſtabilire; & nunc ſibi ipſis ſuiſque quaſi ſenſibus diſſidere, nunc DEI immutabilitatem & veracitatem ex ſuo ingenio iudicare, adeoque de iis, quæ modo cum aſſenſu horrorem incutiente agnoverant, nunc dubia ſibi fingere, ut ſui regni ſtatuta appareant, ceu optant, tanto firmiora. Vnde non male Theologi, notante etiam J. Fr. Mayero h), damnationem inter cæteras calamitates in corruptione notitiæ intellectus collocant, maximam hinc damnationis diabolos cruciantis partem colligentes, quod plurima quæ norant, ea non ſine animo pendente, incertiſque fluctibus horſum quorſum delato, norint.

- a) *Diſſ. de Fide, Juſtiſ. nat.* allegata Chriſtiano Chemnitio de fide dæmonum p. 38. b) *l. c.* p. 35. c) *in Luca IV.* d) *Diſquiſit. de vera rerum ſacr. not.* p. 170. e) *Epist. Anti-Pelag.* P. I. p. 80. ſqq. f) *Epist. Anti-Prædeſt.* p. 77. ſqq. g) *Epist. Anti-Pelag.* P. II. pag. 109. h) *An Chriſtum diabolus in ſtatu exin. agnoverit.* p. 13.

§. XXXIII.

VIVA dicitur hominum Theologia inde potiffimum, quod *An viva?* mortem ſpiritualem extingvere ac mortificare, & vitam novam accendere apta ſemper nata exiſtat. Quo ſenſu facile patet dæmonum Theologiam vivam dici non poſſe. Quod Origenes a) ait: *Dicat aliquis cauſam, cur homines carnem & ſanguinem induti confugere poſſint mutati ad DEVM per CHRiſtum, eos vero, qui puriori natura utuntur, incapaces eſſe omnes credendi in ſervatorem, minimeq; obſtupere propter prodigioſas virtutes, quas ipſe fecerit; ab Eccleſia dudum confutatum eſt.* Æternis tenebris vinciti nullam mutationem, nullum acceſſum ad DEVM; ad tartaream mortem detrufi nullam in ſervatorem fiduciam, nullam vitæ ſpiritalis radicem.

cem concipere possunt. Rectius igitur Augustinus b) *Innotuit*, ait, demonibus non per id, quod est vita aeterna & lumen incommutabile, quod illuminat pios, cui videndo per fidem quæ in illo est corda mundantur. Quamvis enim Jacobus fidem tribuat dæmonibus, manifestum tamen est, eum non tribuere talem, quæ confugiant ad DEVM per Christum, quæ mundentur & mutantur corda vel animi eorum. sed quæ mortua sit, operibus cassa, & à DEO cum horrore potius refugiat. Vtique igitur in regno DEI etiam penes talem subditum, qualis diabolus æternis suppliciis addictus, fiducia non est pars ejus fidei quæ credit, quæ à subdito credenda sunt. Non enim credendum amplius respecto tali à reliquorum confortio civi, DEVM sibi gratiosum, sed saltem, eum justum & terribilem judicem existere. Quantumvis autem dæmonum Theologia mortua ipsis existat respectu effectuum gratiæ, non tamen mortua sed quam maxime operosa est in producendis justitiæ Divinæ effectis, ad augendam eorum damnationem, & incutiendum induratissimis acerrimum tremoris ac horroris affectum.

a) *In Johann.* p. 254. b) *De Civ. DEI* IX, 21.

§. XXXIV.

An perfecta?

Quam PERFECTA denique sit dæmonum Theologia, quæ ex dictis subnasci videtur quæstio, non prolixa indiget excussione. Amplissimam eam esse, ex superioribus manifestum satis existit. Cumque à DEO eam habeant, facile patescit, non posse ei deesse quidquam, quod ex decreto Divino ipsis noscendum sit. Notissima est Augustini b) sententia: *Tantum Dominus dæmonibus innotuit, quantum voluit: tantum autem voluit, quantum oportuit.* An igitur ad omnia se extendat, quæ nobis in sacro codice revelata sunt, dæmonum Theologia, non ausim determinare. *Circumscripti* sunt citra dubiū ne plura noscere queant, quam DEVS ad ipsos pervenire voluerit. B. Dannhauerus b) dicit, si praxis desit, *neminem perfectiorem esse Theologum cacodæmone.* Et numquam ac quænam ex S. codice ipsis ignota sint, multo minus determinare vellem. Quando autem v.g. Justinus Martyr c) dicit: *dæmones non ignari prædictionum prophetiarum, eas parum intellectas conati sunt per errorem à nostro Christo ad sua fragmenta detorquere, non apparet quid male dixerit, & cur non & hodie quorundam verum sensum habere nequeant.* Nimirum quod laudatus sæpius Christ. Chemnitius d) dicit: *optime ex prophetiarum*
sacra-

facrarum collatione concludere potuissent, tempore Christi in terris visibilis, Christum esse Messiam *Ἰεσὺν ὁσων*, nisi DEVS in commodum & utilitatem generis humani, ut commodius redemptionis mysterium perficeretur, concursum illis generalem denegasset, ut ad multa non attenderent; id & hodie forte in aliis ad commodum ecclesiæ potest obtinere.

a) De C. D. IX, 21. b) *Hedosophia* p. 20. c) *In Apologia* II. operum T. I. p. 165. Edit. J. Langi. d) *De fide dæmonum* p. 27.

§. XXXV.

Qualis jam ista dæmonum Theologia ipsismetexistat, non *An salutaris?* opus est fusius edisserere, cum toties omnes fere speciminis hujus *Jac. U, 19.* paginae Divinis Jacobi verbis abunde id indicarint. Inprimis, dum p. a. num ea *viva* sit disquisivimus, patuit, quantam *efficaciam* in illis exserat, exacerbantem videlicet tantopere ipsorum damnationem, terrore ipsos atque tremore perpetuo afficientem. *Moralem* esse efficaciam illam Christ. Chemnitius, uti §. XXIII vidimus, statuit. Siquis tamen & majorem eam ac vi propiori hos effectus producentem dixerit, non refragabor, siquidem penes superbiam & malitiam induratissimos vis mere moralis vix terrorem aliquem & horrorem efficere poterit. Dum vero, quo plus DEVM aliis creaturis gratiosum & benignum cernunt, eo plus iræ, odii, furoris, livoris; quo plus DEVM justum ipsis & severum judicem experiuntur, eo plus desperationis & blasphemiam concipiunt; id ex accidenti quasi, per obfirmatam ipsorummet nequitiam & malignitatem, evenire deprehenditur. Tantum abest, ut SALUTARIS eis quomodocunque existat hæc illorum Theologia. *Origenis* hac ex parte & aliorum quorundam veterum Ecclesiæ Patrum à vero aberrationes, supra passim notavimus. Quæ quo solidius dudum refutatae sunt, eo gravior est *Petersenii* errorem illum in ecclesiam revocantis lapsus. Et abunde ex hæcenus dictis constare potest eum nullo solido nixum fundamento dicere a) *Quando diabolus post tempus longinquum & tolerata judicia ad pedes Christi procumbet, & sub caput suum rursus coordinabitur, absorpta in eo & suppressa Divina scintilla, eademque abscondita tamen lux, qua caligo in ipso effecta fuerat, resuscitatur, eique idem in illo statu reversionis in bonum serviet, quod ipsi in pœnam datum fuerat. Quomodo enim procumbent unquam ita ad pedes Christi, ut sub eo tanquam capite gratioso coordinen-*

†) Matth.
VIII, 29.
Marc. I, 24.
V, 7. Luc. IV,
34. VIII, 28.

Job. I, 7.
II, 2.

dinentur & reduniantur, quibus adeò nihil est cum Christo? Certe si nullum aliud suppeteret adversus isthoc figmentum argumentum, hoc unum satis ab admittendo hoc errore abstertere posset, quod sine satisfactione Christi & sine meriti ipsius concessione nulla reconciliatio, nulla cum Christo redunitio existit. Cum vero toties diaboli ad eum, quocum tanquam capite reduniendi, exclamarent: †) *Quid nobis tecum? venistin ante tempus nos affligere? poteratne fieri, quia, si mentiti fuissent dæmones id dicentes, vel semel communis Salvator eos ad saniolem mentem revocaret? Dixisset ne vel semel ad eos: In me spes aut salus vestra, vel: hæc vergent in commodum vestrum, vel: nunc tempus est vestrarum pœnarum in tot æonum æones duraturarum, postea vero tempus vestræ salutis & redunitiois? Sed altum de his silentium in scripturis. Neque ergo verum, quod desitura sint aliquando tenebræ ipsorum, neque spes est Theologiam ipsorum iis unquam in bonum cessuram, vel, ut Origenes b) loquitur, ignem illum qui incendit habiturum aliquid quod & illuminet. restituendosve esse dæmones eruditionibus primo angelicis, tum etiam graduum virtutibus, & sic per singula ad superiora provehendo, usque dum ad ea, quæ sunt invisibilia & æterna perveniant, singulis quibusque cælestium virtutum officiis, quadam eruditione in specie peragratis. Nihil certe cum Christo, nihil cum DEO salutaris commercii diaboli amplius intercedit. Neque male tributus Origeni commentarius in Jobum c) verba DEI ad Satanam: Unde tu venis? explicat: Unde venis, tu qui tempus non habes, tu qui quietem non exspectas, tu qui resurrectionis memor non es, neque requiem speras. Cæterum an ex absoluto quodam DEI decreto non salutaris existat dæmonibus hæc eorum Theologia, an ob pervicacem illorum malitiam, tacente Scripturâ non ausim determinare. Cum sponte ipsi & nullo quoquam incitante defecerint, atque inter alios originem servantes rebellant, justo sane iudicio Divinæ misericordiæ incapaces declarari potuerunt. Certum tamen etiam, diabolos non solum sponte ac nemine instigante lapsos esse, sed & ut verbis Christi Chelmitii d) utar, etiamnum peccare, non quidem ex natura sua conditione, adeoque sine sua ipsorum culpa, uti mire absurdus fuit Heraclion, qui propterea, ut Origenes e) scribit, diabolum infelicem potius quam vituperabilem dicendum existimavit, sed*

ex

ex destinata malitia, dum sc. uti dictum ex at usu liberi sui arbitrii sponte defecerunt: verum etiam in malo penitus sunt confirmati, ita ut ad bonum reverti nec velint nec possint, sed DEVM tanquam hostem acerrimum odio prosequantur, eundem non invocent, nihilque boni ab eo expectent, uti loquitur Formula Concordiæ.

a) T. I. Apocatast. Tract. 2. p. 254. b) §. 3. b) In Exod. Homil. 13. p. 103. περι ἀρχῶν l. 6. c) pag. 404. d) De fide demonum p. 4. e) In Johannem p. 320. Ed. Huetii.

§. XXXVI.

Qualem se hominibus exhibeat ea dæmonum Theologia, facile itidem manifestum est. Quatenus in dæmonibus ea existit, per eorum malitiam, semper laqueus fieri potest hominibus etiam sincere piis. Quapropter, cum utique Satan non propriâ semper specie compareat, sed varii generis apparitionibus, visionibus, oraculis, & per homines quoque optimæ, ut Origenes loquitur, conversationis in publicum prodeat, sedulo cavendum vel ex Johannis monito ne statim credamus cuique spiritui, quantumvis mera Divini sermonis eloquia, miram quoque sanctitatem præ se ferendo, videatur proferre, sed omnia omni tempore ad lydium Verbi scriptura S. revelati lapidem erunt exigenda & examinanda. Quanta enim sit dæmonum scientia Theologica, satis manifestum est. & ipse Spiritus S. nos docet posse illos se in lucis angelos transformare. Et vere ille Doctores Christianissimi nomine celebris J. Gerson a) In Spiritu mendacii, ait, mille quandoque sunt veritates aperte, ut in unica latenti falsitate decipiat. In se tamen spectata illa dæmonum Theologia, prout hætenus descripta, à DEO orta, vera illa Divinæ mentis expositio, licet dæmonibus damnifica & horrida existat, ab iisdem ipsis licet ad homines sit prolata, hominibus tamen efficax ad vitam & salutem, nec Spiritus Sancti gratiosâ operatione vacans existit. Non enim temere Megalander Lutherus b) Si vel ipse, ait, veniret diabolus (si tam probus esset, ut facere id posset ac vellet) sed posito me comperire deinceps, diabolum subintrasse in officium, vel passum se in persona viri vocari ad ministerium, & publice in ecclesia evangelizatum esse, baptizasse, Missam, Absolutionem administrasse, idque officium & sacramenta exercuisse & dispensasse tanquam ministrum, secundum mandatum & ordinationem Christi: fatendum tamen esset, vera esse sacramenta, recte auditum Evangelium. Non enim fides nostra in persona fundanda est.

Qualis ea hominibus?

1 Joh. IV, 1.

2. Cor. XI, 14.

a) De

a) *De probatione spirituum.* b) *von der Winkelmesse T. VI. Altenb. p. 100. 2. S. XXXVII.*

*Differt
Theologia
impiorum
hominum.*

Restat, cum dæmonum hanc Theologiam hodie inprimis haud pauci eodem loco cum THEOLOGIA Hominum IMPERORUM constituent, nec quicquam alteram ab altera velint differre, ut de hoc etiam paucis dispiciamus. Constat Jacobum non modo fidem impiorum contendere cum fide dæmonum, sed & Theologicam pravorum scientiam diabolicæ similem *δαμονιάδην* appellare. Hinc in prima sua adversus summe Venerabilem Facultatis Theologicæ in hac Alma Seniore dissertatione a) D. Breithauptus diabolicam aliquoties eam & dæmoniacam, neque veram proinde neque Divinam esse propugnavit. Monet tamen in postremo scripto b) *periculose cum diabolis comparari impios & addit: Instas, quod ipse Apostolus Jacobus hanc instituat comparationem. At in comparatione Apostolica nullum periculum esse potest, quia est negativa, negans injustorum esse veram fidem, quia similem notitia diabolicæ. Quando autem, pergit, modus comparandi formatur affirmativus, ita ut cognitio Satana dicatur vera, divina verè, qualis non est, tum securitas inde exoritur, negligitque necessaria cura agnitionis vere Divinae.* At quamvis neget Jacobus fidem illam justificam existere & salvificam, non ipsum eo negare, veram & Divinam eandem esse, p. a. vidimus. Dum vero similem eam dicit diabolicæ, eo ipso non negativam solum, sed & affirmativam instituit comparationem. Vestigiis igitur hisce insistentes sine periculo & convenientiam & discrepantiam Theologiæ impiorum & dæmoniorum poterimus indagare. Sic SUBJECTA dubio procul existunt *diversissima*, tum naturalibus facultatibus tum prærogativis gratiæ, cujus soli homines capaces sunt, dæmones haudquaquam. Conveniunt tamen, quod utraqve intellectu eam capiunt, neutri prærequisitâ ad noscendum fiduciâ, effectu ejus saltem in voluntatem & facultates reliquas se extendente. MATERIES & objecta utrinque plane eadem existent, nisi forte amplitudine & multitudine differant, semper scilicet Divinæ mentis *ἐκ τὴν πῶματῶν*, si alia enim admista utrobique fuerint, eatenus non *θεολογία* sed *ματαιολογία* potius existet. Pertinet huc tamen *differentia* à B. Schelgvigii notata: quod sc. impius Theologiam suam hauriat ex Scripturis in illius vltum Divinitus ordinata: Diabolus autem, quicquid ex Scriptura norit tanquam ex alienis scriniis ad ipsam non pertinentibus furetur.

faretur. EFFICIENTE CAUSA *conveniunt*, quod utrinque Divinitus orta,
 collata & concessa existat Theologia, utrinque per media Divinitus ordi-
 nata sit collata. *Differunt* autem, quod hominibus etiam impiis ex gratia
 per meritum Christi parta concedatur, dæmonibus ex justo DEI judi-
 cio; quod dæmones forte aliis etiam mediis quam homines vel sine om-
 ni quoque medio eam accipiant; quod hominibus virtute mediorum re-
 sistibili, dæmonibus irresistibili ea conferatur; quod *quicquid ex verbo
 revelato habeant*, ut eleganter ait B. Neumannus d), *spiritus infernales, id
 illis non contingat per modum luminis gratiosi, sed fulguris perpetuo ter-
 rentis*; quod homines facultatibus à gratiâ concessis, dæmones naturali-
 bus ea apprehendant. Ratione FORMÆ vera utrinque est & menti Divinæ
 conformis, eo ipso, quia à DEO sive ex gratiâ sive ex justitiâ concessa
 est Theologia. Quod si cum notitia junctim concipiatur affectus eam produ-
 cendus, tum *differit* Theologia impij à diabolica. Affectus notitiæ junctus
 duplex esse potest, amor vel odium, delectatio vel horror. Sed non æque
 in omni subjecto. Penes diabolum nunquam jungi potest amor vel dele-
 ctatio. Penes hominem requiritur ut juncta existant & amor & delectatio.
 Hinc mendax appellatur Johanni notitia impiorum servatione mandato-
 rum DEI non stipata. Nisi enim apud homines requisitus amor junctus sit,
 ex quo fluit præstita spontaneo spiritu servatio mandatorum, vera non
 est affectuosa notitia. At apud diabolum non mendax sed vera est, mo-
 do horror junctus existat. Etenim fluunt juncti notitiæ affectus ex agniti-
 one & clementiæ & justitiæ Divinæ erga subjectum noscens. Diabolum
 cum non nisi Divinam in se justitiam noscere possit, veram notitiam ha-
 bet, si contremiscat. Homo vero quamdiu non utriusque, sc. & justitiæ &
 bonitatis particeps est, ita tamen ut potiores in se partes clementiæ esse
 agnoscat, quod fieri nequit nisi operibus testetur grato animo se id ag-
 noscere, non veram sibi que convenientem habet eam notitiam. Sicut
 enim notitiæ simplicis veritas æstimatur ab objecto, quocum ei convenit,
 ita affectuosæ veritas æstimatur ex affectu, ei jungi debito. Ita porro Theolo-
 gia impiorum sine omni affectu, Theologia dæmonum nunquam sine tre-
 more existere potest. Atque in hunc sensum recte B. Spenerus e) dixit *veri-
 tates divinas aliter à fidelibus, aliter ab impiis, aliter à diabolis capi, quem-
 admodum statua marmorea icterico lutea videatur, aliis candidissima.*
 Nam ut ictericus oculus statuam non nisi aliter ipse affectus cernit, ita
 Diabolum etiam alio saltem cum affectu, horrore nempe, & homo impius cum
 contemptu, vel cum odio, vel etiam cum horrore quodam noscit, quod fi-
 delis cum gaudio, amore & delectatione conspicit. Quam maxime autem
 respectu FINIS *differit* impiorum Theologia à damoniaca. *In diabolo,*
 I
 verbis

Joh. II, 46

21. II. 1. 1. 1.
 21. II. 1. 1. 1.
 21. II. 1. 1. 1.
 21. II. 1. 1. 1.

verbis utar summe Vener. D. Fechtel f), Divina & sine formidine certa est notitia, ut eundem Apostasia sua & justi in se DEI iudicii, cum immoto argumento convincat, in homine autem, ut ad poenitentiam fidemque in Christum adducat. Illustrat hoc simili. Civis ait, ut felicitate civili fruatur, necessarium est, ut primo verissimam legum Reip. habeat notitiam. Secundo ut assensum iisdem prebeat sine ulla formidine verum & immotum, quod iustitia omni modo congruant. Tertio ut fiduciam in Remp. ponat, fore, ut si legibus praestet obsequium summa felicitate civili fruatur. Capitalis vero Reip. hostis (non secus ac diabolus quidam) non minorem aut minus firmam illius ipsius Reip. habet notitiam & assensum, sed eandem interea omnibus modis persequitur -- cum hac hostem terrea potius, quam ei felicitatem quamcunque conciliet. Non invenit, quod objiceret D. Breithauptus, nisi g) quod notitia & assensus cum fiducia, si spectetur in externo hoste, non sint partes ad certum quoddam ordinatae, & si essent, nisi unita, non valerent. Sed quidem fiducia ad hostem nequaquam pertinet. Notitia & assensus vero utique Satanæ in terrorem Divinitus ordinatae sunt partes fidei diabolicæ, & in hunc finem unitæ semper atque validæ. Sic & alia est differentia, qua ratione finis rerum credendarum differt dæmonum Theologia à Theologia impiorum. Quomodo enim, verba sunt ejusdem meritissimi mei Praeceptoris h), assentiri potuit diabolus, Christum pro omnibus diabolis natum proq; iis quoque mortuum esse. -- Cui vero assentiuntur irrogenitorum plurimi, sc. pro se esse natum ac mortuum, & assentiuntur jure meritoq;. Huc pertinet etiam discrepantia à B. Schelguigio notata, qua Theologia impii ad Agnitionem Spiritus Sancti pertinet. Quis vero de Theologia diaboli hoc dixerit? Nimirum, quod §. XXXVI diximus, ex accidenti saltem eveniret. EFFECTU igitur ratione hominum, licet concordet Theologia sive in impio homine sive in ipso existat diabolo: suis tamen subjectis effectum praestat perquam differentem. Destituitur utrinq; charitate & operibus sanctis, notante Jacobo, utrinq; omnigenis vitis & sceleribus obruitur. attamen fides impiorum operibus caret, ad quæ ipsis vires praebet; fides dæmonum caret iis, ad quæ vires ipsis nullas suppeditat. Theologia impiorum quandoque etiam cum f) gaudio, quod efficit, juncta est, diabolica non nisi horrorem producit. Olim tamen effectus notitiæ impiorum plane idem erit cum effectu diabolicæ, & quo amplior extiterit Theologica impiorum scientia, eo graviolem iis procreabit damnationem.

Jac. II, 19.
III, 14. 15.

7) Matth.
XIII, 20.

a) De vera DEI rerumque sacrarum notitia §. 13. 16. 25 b) Epist. Anti-Pelag. P. II. p. 207. c) In Synopsi contro. Art. II. quæst. XI. d) Theol. Aphorist. p. 18. §. 5. e) Muffrichtige Ueberelustim. Art. II. th. 10. §. 2. f) Epist. Anti-Prædest. p. 90. §. 3. g) Epist. Anti-Pelag. P. II. p. 105. h) Epist. Anti-Prædest. p. 85. i) Synops. l. c. p. 3. §. XXXVIII.

§. XXXVIII.

*Convenientiam nunc atque discrepantiam Theologiæ dæmonum & Differt à
ejus quæ in ANGELIS SANCTIS & in FIDELIBUS Christi sectatoribus existit, fu- Theologia
sius edisserere supervacaneum esset, cum ex dictis de eo satis nobis queat angelorum,
constare. Curiosiori tamen horum scrutatori ad pleniorē indagatio fidelium,
nem conducent, quæ de sanctis & angelis & hominibus B. Christi. Che- &c.
mnitius a), & de angelis jam olim S. Augustinus b) eam in rem literis con-
signata reliquerunt. Dæmonis vero unius Theologia ab alterius scientiâ
factorum si discrepet, non nisi amplitudine forte discrepabit.*

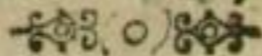
a) *De fide dæmonum* p. 35. 39. sqq. b) *De Civit. DEI* L. IX, c. 22.

§. XXXIX.

Nobis vero jam, opitulante Divina clementia aperte satis constat, **VSVS PRAE
CTICVS**
quid de Theologia dæmonum sentiendum, quid ab ea nobis expectandum, **hujus do-
ctrinae.**
vel potius metuendum sit. Cadere scientiam Divinissimam etiam in crea-
turarum perditissimas, non nunc amplius dubium existet. Ab ipso DEO
illa etiam nequissimis illis est concessa, vera est, & plenæ junctæ convicti-
oni, atque tantum abest tamen, ut ipsis ullam procuret salutem, ut potius
ex justissimo & sanctissimo DEI decreto tremorem ipsis incutiat & aggra-
vet damnationem. Inde vero manifestius adhuc existit, quid sperandum
sit illis, qui Theologiam *δαμονιακήν* possident, hominibus, quam parum
ipsis profuturum sit dicere & dixisse: Domine, Domine, quantum gra-
viores & acerbiores ipsi aliquando propterea daturi sint pœnas. Tantum
abest, ut ex orthodoxa hac & analogiæ fidei conformi doctrina securitas o-
riatur, & negligatur necessaria cura agnitionis veræ Divinæ. Quinimo ef-
ficacissimus illa est stimulus ad sollicitissimum studium, ne frustra nos ac-
ceperimus hanc gratiam, utque, dum tempus est gratiæ, digne tantis Divi-
næ Clementiæ beneficiis incedamus, & ea quæ agnovimus sanctis operibus
exequendo, quam longissime nos à dæmonibus distingvamus. Viderint sa-
ne, qui ob id ipsum impiis veram Divinorum notitiam denegant, ut habe-
ant, quo se præ aliis efferant, annon scientiam instantem saltem & caritate
cassam possideant, caveantque ne in judicium diaboli incidant. Ob id ipsū
Summa Sapiencia non viliorē impiis, imo ipsis dæmonibus concessit sci-
entiam suorum mysteriorum, quam piis ac fidelibus, ut hi humilitatis suæ
que indignitatis commonefierent perpetuo, qui nihil habeant quam quod
ex gratia acceperint, utque re ipsa igitur vita sancta humillime gratos se
exhiberent pro tantis beneficiis, & ex gratiæ semper præsentibus viribus
cum timore ac tremore salutem suam operarentur. Haud certe procul ab-
sunt à blasphemia, qui doctrinam hanc de vera impiorum & dæmonum The-
ologia

ologia doctrinam dæmoniorum, & noxium patris mendaciorum dogma dicunt. Divinissimæ & originis & utilitatis est. Neque ipsa impiorum Theologia quantumcunq; diabolica similis existit ob caritatis defectum. diabolica tamen vel originis vel efficaciam respectu dici potest. Vti vero Theologiam dæmonibus in usum hominum primario concessam vix quisquam asseret: ita ejus tamen consideratio maximam nobis præstat utilitatem. Dum constat quam ampla sit seductorum spirituum Theologia, ut illi spiritualibus se misceant, ut in angelos lucis se & suos apostolos transformare possint, tanto sollicitius cavebimus, ne statim calculum addamus promiscue his quæ audimus, sed videamus quænam audiamus, non credamus cuique spiritui, sed examinemus accurate Spiritus, num sint ex DEO, & quamvis mille adsint apertæ veritates, unicum tamen latens mendacium patris mendacii evitemus. Habet utiq; sua criteria Divina veritas, quæ malignus suis mendaciis conciliare non potest. Recte pius Macarius a) *Non Charitatem in DEVM aut proximum, non mansuetudinem, non humilitatem, non gaudium, non pacem, non refrenationem cogitationum, non mundi odium, non quietem spiritualem, non desiderium cælestium operationum potest dare Satanæ, non pravos affectus & voluptates compescere, quæ manifesta sunt opera gratiæ.* Dum tamen umbras horum & simulacra effingit, incautos facile decipit. Tutius ergo est ejusdem Macarii b) consilium: *Stai in gradu tuo tardus, examini isthæc subjiciens curatissimo, quod bonum est amplectens, quod malum rejiciens.* Idq; ad perpetuum & infallibilem S. Scripturæ, memoriâ nunquam relinquendæ, canonem. Ita eveniet ut in exitium structæ insidiatoris veteratoris serpentis machinæ non modo non obsint, sed & profint certissime, tum revocando ad diligentiores Divinorum eloquiorum scrutationem, ad preces, & omnigena fidei exercitia, tum suggerendo etiam memoriæ Divina oracula, quæ forte alias non æq; cito occurrissent, quæ ipse tamen ut falleret mendaciis suis, sponte jam evanescentibus, prætexuerat. Nunten vero Benignissimum, cui pro concessis hic etiam gratiosissimis auxiliis grates ago humillimas & immortales, conculcet perpetuo & velociter Satanam sub pedes nostros. mihiq; indignissimo etiam clementissime concedat, ut quicquid deinceps, imprimis ex acquirendis nunc exactius consistendi cœlestem veritatem academicis privilegiis, suscepturus sum, non cedat, nisi in ipsius gloriam meiq; & aliorum quorumcunq; salutem, ad perpetuam destructionem regni tenebrarum, detegendas & enervandas fraudes DÆMONUM, & sincere atq; cordate adstruendam veram THEOLOGIAM!

a) *De Patientia & Discretionem c. 13. conf. Homil. VII, 9. 3.* b) *De Pat. & Discret. l. c. conf. Homil. XXXVIII, 6. 5.*

Jh. evang. dogm. 242m

